

అయినతాత్రగంధసర్వస్వము, 7.

శ్రీ చెలికాని లచ్చారావుగారు,

(సంపాదకులు.)

సారంగధరచరిత్రము.

చిమంచి తిమ్మకవివ్రణీకము.

శతకముల ప్రథమ సంపుటము

దీని మొదలు 2—8—0 మాత్రమే.

ఈ సంపుటము నందుఁ గల శతకముల వేర్లు.

- 1 కాళహస్తిశ్వరశతకము (ధూర్జటికవి) 0—3—0
- 2 భాస్కరశతకము (మారదవెంకయ్య) 0—3—0
- 3 సీతాపతిశతకము (నాహేబురాణ రామనకవి) 0—3—0
- 4 శ్రీరామలింగేశ్వరశతకము (అడిదము సూరకవి) 0—3—0
- 5 కుక్కుటేశ్వరశతకము (కూచిమంచితిమ్మకవి) 0—3—0
- 6 దేవకీనందనశతకము (వెన్నెలకంటి జన్నయ) 0—3—0
- 7 కవిచౌడప్పశతకము (చౌడప్పకవి) 0—2—0
- 8 నృసింహశతకము (శేషప్పకవి) 0—3—0
- 9 ఇందుశతకము (పుసులూరి సోమరాజుమాత్యకవి) 0—4—0
- 10 నమశ్శివాయశతకము (చామర్తి శేషగిరికవి) 0—1—0
- 11 మహిజామనోహరశతకము (రేమళ్ల రామదాసు) 0—2—0
- 12 వరాహలక్ష్మీనరసింహశతకము (గోగులపాటి కూర్మదాసు) 3—0—0
- 13 దాశరథీశతకము (కంచెర్ల గోపకవి) 0—2—0
- 14 జగన్నాయకశతకము (వరాహగిరి కొండ్రాజు మాత్యుడు) 0—2—0
- 15 ప్రసన్నరాఘవశతకము (నరసింహకవి) 0—2—0
- 16 లావణ్యశతకము (పోలిపెద్ది వేంకటరాయకవి) 0—2—0
- 17 నారాయణశతకము (బమ్మెర పోతరాజు) 0—3—0
- 18 ఆంజనేయశతకము (చల్లాకోటయ్యకవి) 0—3—0
- 19 ప్రసన్నాంజనేయశతకము (చిత్తూరివరకవి నారసింహుడు) 0—4—0
- 20 సచ్చిదానందరామశతకము (మండలేముల వెంకయ్యార్యుడు) 0—1—0

వలయువారు:—కార్యదర్శి.

చిత్రాడ;

శివాపురంపాస్టు, గోదావరిజిల్లా.

సారంగధరచరిత్రము.

ఇయ్యది

కూచిమంచి తిమ్మకవివర్యునిచే

రచియింపబడి

శ్రీ చెలికాని లచ్చారావుగారిచే

సంపాదించబడినది.

చిత్రాక్షః

శ్రీ రామవిలాసముద్రాక్షరశాల స్మృతితము.

1921.

ఆ చేమకూర ఆప్పన్న గ్రంథము ననుసరించి వ్రాసితిననెను. ఈ యప్పన వేంకటకవికి మారుపేరో, లేక యతఁడు మఱియొక సారంగధరచరిత్రయు వ్రాసెనో పరిశీలించవలసి యున్నది.

(3) రెండవ ద్విపద పరశురామకృతము కావలెను. గ్రంథము సరిగ లేదు. ద్విపద కావ్యకర్తల కాలము సరిగ దెలియదు. మూడవ రెండవ ద్విపద లొకటియూ రెండూ విచార్యము.

ఈతిమ్మకవి ఆరువేళ్ళియోగివ్రాహ్మణుఁడు. కాండిన్యగోత్రుఁడు. బయ్యనామాత్యుని పృథ్విరాజుఁడు తిమ్మయ్య పాత్రుఁడు, గంగవంతుఁడు పుత్రుఁడు. తిల్లి లక్ష్యమృత్తి. సింగన్న, జగ్గన్న, నూరన్నాదు లీతని శిష్యులరు. ఈతఁడు గోదావరిమండలములో పీఠికాపురసంస్థానమునందు కందరాడగ్రామ కరణము. ఈతనికాలములో నాంగ్లేయులకును పరానులకును తఱుచు యుద్ధములు జరుగుచుండుటయు, నాగ్రామసమీపమునందుండియే సేనలు తఱుచు రాకపోకలు జరుగుచుండుటచేతను, వారలకు మార్గసౌకర్యాదులు చేయుటయు నాసేనలు దాడులకు వెఱచియు యితఁడాగ్రామమువదలి చంద్రంపాలెము వాసస్థలముగా నేర్పఱచుకొనియున్నట్లు నిప్పటికిని చంద్రంపాలెములోనున్న నాతని వశజులు చెప్పుచున్నారు. మన్నీ కవియున్న కందరాడపద్ధ నివేశనస్థలము పాడుదిబ్బగా చూపబడుచున్నది. ఈగ్రామము పెద్దాపుర పీఠికాపుర మార్గమున ఘోర్దీపపాలెముపద్ధ చూడనగును. “ఈయన గ్రంథంబులుచేయ నారంభించిన కాలమునందు పీఠికాపురసంస్థానమున రావు మాధవరాయస్వపతి ప్రభువుగానుండెను.” అని రావుబహద్దరు కం॥ వీ॥ పంతులుగారు వ్రాసియుండిరి. ఈయన యభిప్రాయప్రకార మన్నదమ్ములైన మాధవరావు, నీలాద్రిరావులలో నీమాధవరావుని ప్రభువుగాఁ దలంచియుండిరి. ఇందులకు రుక్మిణీపరిణయ, రసికజనమనోభిరామాదులనుండి యుదాహరణములు చూపిరి. ఈయన వారి నప్పటిప్రభువులుగా భ్రమపఱచి చూపియుండిరి. ఈయనకాలమునాటి పెదమాధవరావు మాత్రమే పట్టపుప్రభువైయుండెను. ఈయన చూపిన చినమాధవరావుమాత్రము ప్రభువుకాడు. కవి యిండుమించుగా దెబ్బదిసంవత్సరములు జీవించియున్నట్లును 1757 సం॥లో మృతినొందినట్లును కం॥ వీ॥ గారు చెప్పుచున్నారు. అప్పటికి మాధవరావుగారును నీలాద్రిరావుగారును పీఠికాపురమును రాజులుకారు. ఈతనికి ‘కవిసాగర్భామ’ బిరుదు నొసంగినయతఁడు పెదమాధవరావుగారే యైయుండు. ఈతఁడే వక్తలంక వీరభద్రకవిపద్ధ వాసపద్ధతా పరిణయంబుఁ గృతినొందెను. ఈకవులిరువురు సమకాలికులై ట్లును దెందులూరి లింగనారాధ్యుని శిష్యులైనట్లును చరిత్రాత్మకంబు.

మఱియు నీకవి కం॥ వీ॥ గారి కవులచరిత్రయు ప్రకారము 1687 నుండి 1757 సం॥ వరకు నున్నట్లు నూచింపబడినది. ఈకాలములో రాజ్యపాలనకువచ్చినవారు పెదమాధవగావు, నరసింగరావు, వేంకట్రావు, జనార్దనరావు, వేంకటకృష్ణారావుగారు యుండినట్లు లీకవియనంతరము చిన్నమాధవరావు పాలకులైయుండినట్లు కీర్తికాపురసంస్థాన చరిత్ర చెప్పుచున్నది. మఱి పెద్దాపురసంస్థానచరిత్రయందుగూడ వీరు క్రీ॥ శ॥ 1759 వఱకు పరిపాలించినట్లుచు మహమ్మదీయులనుండి 1755 వరకు పరిపాలించునట్లును 1750 వఱకును వీరికి కొన్ని శాసనములు పుట్టినట్లును చెప్పబడియున్నది. కనుక నీలాద్రి మాధవగావులు ప్రభువులుగా గలిచెప్పినప్పటికిని కవి పట్టపభువులని యుద్దేశము కాదు. కవియే సారంగధరచరిత్రము నందు నీలాద్రి మాధవరాయలు పేర్కొనక “గావు వేంకటకృష్ణరాయవిశ్వంభరారావల...” యని శేరుకొనియున్నాడు. కం॥ వీ॥ గారు యీసారంగధరచరిత్రను జూడలేదని వ్రాసికొని యున్నారు. పీఠాపుర సంస్థానచరిత్రను చూడ నందున నట్లు వ్రాసియుందురు. అప్పుడు సాధారణముగా పెద్దకుమారుడు ప్రభువై రాజ్యమేలుచున్నప్పటికి నాయన పోదరులుగూడ రాజులుగానే పరిగణింపబడుచుండిరి. ఇట్లే బొబ్బిలిసంస్థానమున ప్రభువుగాని శ్రీరాజా జనార్దనంగారాయణింగారు తమరు ప్రభువుగా మిత్రవిందాశరిణయ్యన వ్రాసికొనినారు. బొబ్బిలిసంస్థానచరిత్రయనం దీయన ప్రభువుగా గానబడమిం జేసి సంతయనివారణార్థమై బొబ్బిలి మహారాజావారికి యుత్తరం బొందు వ్రాసియుంటి. అందుపై శ్రీమహారాజావారు “ప్రభువుల యన్నదమ్ములందఱు పూర్వకాలమున ప్రభువులుగానే గౌరవంపబడుచుండిరి.” అని (26-11-1920) జవాబు వ్రాయించిరి గాన కవి నీలాద్రి మాధవరావులు పట్టరాజులు కానప్పటికి నాచారములనుబట్టి ప్రభువులుగా లిఖించియుండు. ఈకవికాలములోనే వీరు ప్రభువులు పరిపాలకులైరి. ఈప్రభువులు 80 సంవత్సరములలోనే పరిపాలించి రాజ్యపాలనంబులొనర్చి కీర్తిశేషులైరి.

వీర లింత యచిరకాలంబులోనే మరణించుట పరిజలు దుగదృష్టవంతులు. అచ్చతెలుగున నిగోష్ఠనియమమునకు దారితీసినవారిలో నీకవియే పరిగణింపడు. లక్షణసారసంగ్రహమున బూర్వలక్షణగ్రంథంబులోలేని నూతనవిషయంబునుజేర్చి వ్రాసియున్నాడు. ఈసారంగధరచరిత్రయును శంకరునకు కృతయిచ్చెను. ఇందు జిత్రాంగిని వేశ్యగా న్యక్షికించియున్నాడు. ఈగ్రంథమందలి కథ శృంగారాదుల యనుపరివేశము గలిగి కరుణారసపరిధానమై రమ్యతరమై హృదయాకర్షితంబై యున్నదని చెప్పవచ్చును. ఈతనికి విత్వము మిగుల రసవంతంబునటునకు సుప్రసిద్ధుడగు వినుగు లక్ష్మణాకవి

“హేటకగర్భవధూలీ । లాటనచలితాంఘ్రి నూపు ♦ రారాన కీర్తి
పాటన్వరములు తేనియ । తేటలు మా కూచిమంచి ♦ తిమ్మయ మాటర్.”

అని శ్లాఘించినట్లును, ప్రసిద్ధంబు. మఱియు జాహ్నువీమాహాత్మ్యంబునందు గీ. వర్తమానకవీత్వర శివరునిఁ గూచి, మంచి తిమ్మకవీంద్రుని ♦ మదిఁ దలంతు”

అని గౌరవంబుగఁ జేర్చినియుండె. “బహుళగ్రంథములను రచించిన వాఁడు ఇన్నిగ్రంథములను సలక్షణమైన మృదుమధురపాకమున రచించినకవి యాధునికులలో మఱియెవ్వఁడును లేడు.” అని రా|| క|| పి|| గారు వాగ్దానియుంకిరి. శ్రీనర్లనాదుల రసవంతముగా నర్పించిన రసికజనమనోభిరామమును రచించిన కొంతకాలమునకు కవి రాజశర్మమునఁ బోవుచుండఁగా నాగ్రంథమును చదివి యందలి రసికత్వంబున క్రాంతిఁదొందిన వేశ్య యీతనిమెచ్చి నలచి కాఁగిలించికొనినట్లును, అంత నీతఁడు పెడమొగంబువైచి విదలించుకొని పోవుచుండ, అందుపైన నామె ‘నీ కట్లు చెల్లునా’ యని

చ. “చతురులలోన నెంతయును శివాణటంచును నేను గౌఁగలిం

చిత నిటు మారుమోమిడఁగఁ శి డెల్లునె యో రసికాగ్రగణ్య”

అని యాశుకవిత్వమైన నడుగగా, తిరుగనాతఁడు

“యే ! దుష్టమగునట్టి బంగరపు ♦ బంగరపుం గనిఁబోలు నీకుచా

ద్వితీయము తొమ్మునాటి యల శి వీపున దూలెనటంచుఁ జూచితిన్.”

అని పద్యముపూరించి జనెనని కథ యొకటి వ్యాప్తించియున్నది. ఏది యెట్లు న్నను వీనినిబట్టి యీతఁకవిత్వము రసవంతఁబనియు తేలుచున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నీతనిచరిత్ర యింతటితో క్లుప్తముగా ముగించితి.

ఈసారంగధరచరిత్రమును రాయనరము కూచిమంచి చిత్తపైన్నగారినుండి యొకప్రతియు, కగవ చాగంటి సుబ్బారాయుడుగారినుండి యొకప్రతియు, తణుకుతాలూకా కావలిగ్రామమునుండి కప్రతియు సంపాదించితిమి. చెడలుపట్టి పోయినపదంగాల , పూరించక మిగిలినకథలులలో నుంచి ముద్రించితిమి. కరకురణంగారి మిగిలిన పెండలపుదుంపలగంఠమధ్యలో నెడకగా చెడలుపట్టిన చివరాశ్వాసములతో గూడిన ప్రతి దొరికినది. ఏనుఁగు లక్ష్మణకవి నాశనమైయున్న అచ్చటనే దొరికినది. ఈగ్రంథములను లోభులై మూలను ముక్క పెట్టి పారవేసి పాపమున కొడిగట్టుకొను మానులనలె గాక స్వార్థత్యాగముద్ధితో మాకొసంగిన యీ పై మహనీయులకు మా కృతజ్ఞతావందనము లర్పించుచున్నాము.

చిత్రాక్ష,)

4—10—21.)

ఇట్లు, సంపాదకుఁడు, —

చెలికాని లచ్చారావు.

శ్రీ మ.

సారంగధరచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శరణుజూసార చిరశుభాకార, నాకధునీజార నవమకుమార
 శరనిధితుజీర వంద్రోజీర, పరిచితామర వారభంజితమార
 ద్విరదదైత్యవిహార దినమందార, గిరితనూజాహార, క్షత్త్రినిశార
 ధృతసురంగకిశోర త్రిపురసంహార, రత్నగరశాహార దండేత్రహార
 మునిమనోబ్జవిహార మునితకుబేర, ఘనభోగితేయూర కలితాస్థిహార
 విజితకాత్రివహీర వేదమంజీర, రజతశైలాగార రమ్యస్రిచార
 జగదవనాధార సదమలాచార, నిగమాంతసంచార నితీతకుతార
 భువనైకేశ్వంగార పుణ్యవిహార, వివిధసంగరశూర వృజినాపహార
 మృదుతరన్యాహార మృత్యువిహార, విదితకృపాపూర విశ్వవిహార
 వినభృతాభిలభార విలసత్స్రికార, వినయవిద్యాంకుర వీరావతార
 హీరతారపటీర హిమ ఘనసార, శారదాంబుదహార చారుశరీర
 చిరయశోలంకార సింధుగభీర, గురుతరోదార కుక్కుటలింగధీర
 యని యిష్టదేవతాపార్థిర్ధనః జేసి, ఘనులఁ బురాతనకవుల భజించి
 వనరుహాసనురాణి వాణినిఁ గొలిచి, తనర నేనికమోముడైవంబు నెంచి
 యలఘుతేజోనిధి యగుదెందులూరి, కులు లింగనారాధ్యగురుని నుశించి
 తలఁపున సారంగధరచరిత్రంబు, తెలుఁగున ద్విపదగాఁ దెలియొనర్పఁ
 బూని యే నిక్కావ్యయన కెవ్వఁ డధిపుఁ, డొనఁజోయని మది నెరియుచున్నంత.
 శ్రీనగజాసమంచితకుచాలిప్త, మానితసారంగ మదఘనసార
 సాంకవాగరుగంధసారకాశ్మీర, పంకసంకలితశుంభదృబాంతరుండు
 దినకరశత్రుజోతి దేదీప్యమాన, ఘనఘణామణిమయూఖభ్రాజమాన
 పవమాన భుక్కులపరిష్కృతోద్ధాన, వివిధవిభూషణావృతలసన్నాధి
 యశ్రాంతముహుర్జీకృతామృతాంశుపరి, భాశ్రేణికా పరిపదసముల్లసిత
 పటుజటాహూగ్రభాగ భాగ్విద్య, తెలిసిజలాంతరొత్పలకై నుండు

కుండచందనహార గోక్షీర హీర, మందార సురసన్మల్లీశుసార
 కాకోదరాధీశ కాశ కైలాస, రాకేందునీకాశ రమ్యవిగ్రహుడు
 డమరు త్రిశూల ఖడ్గ కపాల పరశు, కమల ఖట్వాంగ రంగత్తరాంబుజుడు
 పాకజిన్నణివిభాభానురాఫీల, కాకోలరుగ్జాల కలితకంఠరుడు
 దుర్బద వేదండ దోషాచరేంద్ర, చంద్రకాశేయకాంచత్కటీరుడు
 ప్రసవబాణాసన ప్రవిమలగాత్ర, భసితాంగ రాగవిభావిభాసితుడు
 సదమలదరహాస చంద్రికోల్లసిత వదనామృతాంకుబింబ ప్రభాన్వితుడు
 సముదగ్రికైలాసశైలోపమాన, రమణీయ భద్రోత్తరాజవాహనుడు
 నందీశగుహ గజాననముఖ ప్రమథ, బృంద బృందారకబృంద సేవితుడు
 భక్తరక్షణకళా పారాయణుడు, భుక్తియుక్తిప్రదాద్యుతచరితుడు
 వరదుడు రజతసర్వతనికేతనుడు, కరుణాపయోధి శంకరు డోక నాడు
 గురుతరకాండీస్వగోత్ర పావనుని, వరకుచిమంచ సద్వంశసంభవుని
 గంగనమంత్రీశేఖరునకు నుత్త, మాంగన యగు లచ్చమాంబకు నుతుని
 శిషపదాంభోజాత సేవానిరూఢ, కవితామహారాజ్య ఘనధురంధరుని
 సకలలక్షణలక్ష్యసాహిత్యవిదుని, సకలంక గానవిద్యావికారదుని
 రావు వేంకటకృష్ణరాయ విశ్వంభ, రావర పరిగుప్త రాజమహేంద్ర
 వరదేశభాగభాస్వద్విప్య వీర, పురమహారాజ్య విభూషాయమాన
 పావన కంద్రాదపట్టణాధిపుని, శైవకళారహస్యజ్ఞాననిధిని
 ఘనులు మెచ్చంగ ననేక ప్రబంధంబు, లానరించి విఖ్యాతీనొందిన ఘనుని
 తిమ్మసత్కవినామధేయుని నన్ను, నెమ్మది గృహజూచి నీవొనరింపఁ
 దలచిన సారంగధరచరిత్రంబు, వలనుగాఁ గృతీసేయవలయు మాకనుచుఁ
 గలలోన బొడకట్టి కడలేనిశ్రేయ, గులుక నానతియొసంగుటయు నయ్యభిల
 భువనైకనాయకుఁ బొదటెడు వేడ్క, నవిరళగతిఁ గృతికధపఠిం జేసి
 నవ్యవైఖరి నేనొనర్చు నీధవ్య, కావ్యంబునకుఁ గథాక్రమ మెట్టిదనిన.
 అవనిపై భోగమోక్షాకరం బగుచు, నివితేంద్రనగరి నెంతే నగజాలి
 కొత్త డంబులడంబు లోటలలంబు, కత్త లానులకోపు గజనులయేపు
 కేతనంబులసంచు గీనులమించు, నాతమిన్నలసౌరు నగరులతీరు
 పసిడిమేడలచెల్వ పరిఘలనల్లు, కుసుమవాటలసౌంపు కొలఁకులపెంపు
 చప్పరంబులవెన్న జగితలయొప్పన, కిన్నరంబులతావి గాణాలశీవి
 యాపణంబులపేర్చి యనుఁగొలకూర్చి, గోవురంబులయంగు గోడలరంగు

పుడమి వేల్పుల పిల్లు బాజగులకున్ను, పడకటిళ్ల హారంగు పనుల మొలుంగు
 గాచమొత్తు ముతెక్కు రాణువయుక్కు, గోచయంబులదిండు కోమట్ల మొండు
 రంగవల్లులగచ్చు రసికుల హెచ్చు, రంగస్థబులపట్టు రచ్చలమట్టు
 మణికడబయ్యుకల్మి మాన్యులబల్మి, గణికలపోడి తంకల నెగవాడి
 వనసులసాంపు దేవళసులమంపు, పెనువజీరుల నేటూ పెగ్గిడలనీటూ
 కాపు గేస్తులబోజు గడితల తేజు, భూసనాసనమేలు తొడవులవీలు
 గలిగి లోకాతీతగరిమం జెన్నొంది, తిలకింప గౌతమీతీగి దోమున .
 సేనుకాశీసుఖక్షేత్రింబు లట్ల, భూతలఖ్యాతీచే బొడుముం గోటి
 లింగతీర్థస్నానలీలలం బొంపె, సంగి మాగ్గండేయ శంభుపదాబ్జ
 పుజావిభ్రాసాప్రి పాసంగ నెసంగు, రాజమ హేంద్రచరం బనువీడు.
 ఆవీడు పాలించు నయంబు వేల్పు, టావీ డితనికంచు నర్థులరొగడ
 రూపగర్భిపుష్పగోపుర దేశేష, భూపనభాఖ్యాత పుణ్యోద్గమండు
 రాజకేళిగ సాదరాజీవయుగళ, పుజావిధాల్లు భూరివైభవుండు
 నిరతమహోద్బుడ నిజభుజదండ, పరిచితకోదండ పరిమి క్తచండ
 కాండవిగ్ధి తోత్కృటపరపంధి, మండలేశ్వరచమూమండలొన్నమండు
 దైగ్యవరాభూత తపనీయశిఖరి, శౌర్యగంభీరతా చామ్యకాలి
 మాననీయుండు సదా మధురభాషణుండు, దీనదండ్రితాతీమిర భాస్కరుండు
 వివిధసంగరకళావిమండు సమస్త, కవిజనచాతకోత్కృత్యు నామనము
 నలహరిశ్చంద్రాని నానానరేంద్ర, తులిత మహాదాన దోర్లలాన్నియుండు
 సకల వసుంధరాజన నవోద్యాన, నికరవసంతుండు న్నిద్రాప్రేక్షుండు
 దరశరశరదభ్రితారానితాభ్ర, హరిహరహాసనీహారాభయతుండు
 వగసాండవాన్వయవర్ధనుం డమల, తరమూర్తి విష్ణువర్ధనసమాహ్వయుండు
 రాజరాజ నిలింపరాజవైభవుండు, రాజరాజనరేంద్రరాజ్యావరుండు
 అతనిపట్టపురాణి యలిమల నేణి, పతిహితభుభవాణి పరమకల్యాణి
 వితరణగుణ భుహవిద్యామతల్లి, సతతయాచకబంధు జనకల్పవల్లి
 పాలితాభిలభూనుపర్వమటుంబ, శైలబా చరణాంబుజద్వయాంబు
 సదమల కారుణ్యసహితాంతరంగ, వినితయశోజగ్ నిమిత్తప్రసంగ
 పావనతాగంగ భాగ్యపాలామి, కేవల సౌభాగ్య గిరివరపుత్ర
 వత్సరూపరతి సారవాక్యవాగ్గిమణి, నిరుపసుసామాజ్యసీగధి తనయ
 వితతక్షమాగుణ విప్రులావణూటి, యతిసాధ్వ రత్నాంగి యలరొండుచుండు

వారితనయుఁ దనివారితనయుఁడు, సారసహిత విభాసానస హితుఁడు
 ప్రత్యర్థి దానశుంభద్రవిఘ్నండు, ప్రత్యర్థి దానశుంభద్రవీఘ్నండు
 గానలోలుఁడు దయాకలితమానసుఁడు, మానవతీనవ మకరకేతనుఁడు
 కదనభీకరుఁడు శృంగారవాదాసి, వినితచకుష్టప్తి విద్యావిఘ్నండు
 ధారుణీతలధురంధరతాభిగుప్త, సారంగధరుఁడు రాజత్కాంతివిజిత
 సారంగధరుఁడు పుజావిధోల్లసిత, సారంగధరుఁడైన సారంగధరుఁడు.
 ఆరాచపట్టిసోయగము దైవోద్యమేరమీరిన వేడ్కమెయి నొకనాఁడు
 జనకుండు వేటకుఁ జనియున్న నేళం, దనతోడి రాజనందనులును దాను
 సారువంబులఁబట్టి పందెంబు నైచి, తారాపథమునకు దమి నెగ్గవిడువ
 రాజసూనుని సావురము వారి నెల్ల, రాజనంబున మీర రయ్యు దీసింప
 తొక్కలల్లాచ్చి తూరికడంక మెఱయ, దక్కక రిక్కలదాకి నెగిసి
 వేళెముల్ వారుచుఁ బెక్కుచందములఁ, కేరుచు నుడిగొని కేళ్లుదాటూనుచు
 చూడఁజూడఁగఁ దద్దనూత్తురూపమున, నోడక గాడ్చున కుద్దియై పఱచి
 అనురాపగానైకతాగ్రభాగములఁ, గొమరారు గాయంచకోదమ యనంగ
 గగనకేతుని కిరోగ్నిం బెక్కజాగు, తొగలనంగడికాని మనియ యనంగ
 ననిమిషద్విరదంబు హస్తంబులోనఁ, బొనరారు నెలిదమ్మిపు మొగ్గ యనఁగఁ
 దనకులస్వామియై దనరెడునరుణుఁ, గొనబారుతమిఁ గనుంగొన బారుకరణి
 మిరుకుమిక్కుమటంచు మిగుల దవ్వేగి, కనఁబడరాకున్న గలఁగి యందఱును
 తలలెత్తిజూచుచుఁ దత్తరింపుచును, గిలకిలనవ్వుచుఁ కేకలీడుచును
 చప్పట్లు జఱచుచు సద్దసేయుచును, కెప్పలువేయక రెసిచూచుచును
 కలరవంబుదె పోయెఁగదయంచు వేడు, కలరవంబోసంగు సంగడికాంద్రఁజూచి
 చిరునవ్వు మోమునఁ జిగురొత్త దాని, మఱింతునని రాకోమరుఁడు నైశంబ
 పెంపెసిట్టుదెచ్చి పెడగరుల్ వట్టి, వింటికెత్తుచుఁ కేకవేసి పిల్చుటయు
 బిరబిర నజ్జగబిరుదు సావురము, మఱిలినచ్చుచునుండె మఱి యంతలోన
 ధాత్రీశ్వరుని భోగతరుణియై దనరు, చిత్రాంగి మేలిపసిండి సోయగపు
 మేడపైఁ గీర్తల మెలఁగుచునుండి, యీడుమీఱిన యాఖి కేంద్రోత్తమంబుఁ
 గనుఁగొని ముద్దుశిల్కనుగొని చేత, నునిచి దానికెఱుపి యొయ్యఁ బిలచె
 పిలిచిన ననితన పెంటిగాఁదలఁచి, చెలగి సావ్యమువచ్చి చిలుకపై వారిలె
 వారిలిన మెల్ల నాల్పటి దానిఁ, కేలగీలించి కోక్కలు వెల్లివియ
 మేక దిగ్గచడిగ్గి మితియకరాని, వేడుక నుడిగొవువెలచుబుఁ దాను

కడువంతమాయల జొక్కుటమై నెలుంగు, పడకటింటికి దొట్టునవక యేకైంచి
 పాస్వంబు నొకచోట పదిలంబు చేసి, పస్వడుకోరికల్ పండిపో మిగుల
 జక్కునివాడైన సారంగధరుడు, చిక్కెబో నేడు నాచేతనటంచు
 విక్కుచుం జొక్కుచు విట్టరీగుచు మిక్కిలి తవకంబు మేకినఁ గొత్త
 సింగారమాని కెంజివురువిల్కూని, బంగరుబొమ్మనా భానిబుచుండె..
 అంతరాకోదురుఁ దట్లాపుల్లు జరుట, కెంతయుఁగఁచి చేయంది నెమ్మొగము
 వెలవెలఁబా నివ్వెఱపడి దిశలు. గలయరీక్షింపుచుఁ గఢగవొమ్మదను
 మొనసి నాబంగరుఁడుసావుఁగు, నెనలేనికడక నేడల చేవదలి
 యనిచితి ననిచిన ననియేల్దవ్వు, చనెఁ జరుఁగాకెమి నయ్యన మఱలి
 చేతికిరాక యాచిత్రాంగిమేడ, కాలతగతి నేటి కట లేలిపోయె
 పోయిన మఱల గొబున దానిదెచ్చి, యాయెడమాన్సువా నెవ్వరు గలరు
 ప్రేమఁబెంచిన నేటాపిట్ట బోవుటకు, నేమి నేయును కన్గ మెయ్యది యింక
 చెల్లంబో కటకటా శివుఁ డిప్పుడేట్టి, చెల్లకంటెల డెందరుఁకుఁ గూర్చు
 నయ మెన్న గాచులోనగరున కొరుల, భయమూర కెక్కి బనుసఁబొసంగు
 కావున నేనె యక్కలికిఁ బార్థిని, వేవేగఁ గొనితెట్టు విమాగోత్తమంబు
 నని చనుకుంఁచు నదను నుమంతుఁ, డను మంత్రినందనుం డైననుబుద్ధి
 యారాచపట్టి నడ్డంబునూరి, కూరిమి మెరయఁ గన్గొని యిట్లు లనియె.
 కటకట నృపపుత్రి కర్ణంబెఱుంగ, కిటువలెఁ బోవమాహించుట దగ నె
 మిగులమన్నఁజేసి మీరు పెంచుటకు, తగిలి మేల్పునిఁగూర్చు ధర్మరీబు మాకు
 రాజురలేనిచో గాచుగల్గ, నోజమాలి చరింప నుచితంబె నకు
 దొరసానులెడకుఁ బోదురె యువజనులు, నరనాథపట్టి మున్నెరికలు మాను
 చక్కెదనంబున జాణతనంబు, నెక్కువశీవియు నెలజవ్వనంబు
 గలిగిన జగవన్నె కాడపు నీవు, దలఁప నమ్ముద్దు కెందలియఁబోడియును
 చక్కెదనంబును జాణతనంబు, నెక్కువ శీవయు నెలజవ్వనంబు
 గలిగిన దొంటిమై గనుఁగొన్న వేళ, తలఁపు లెట్లుండునో తర్కింపఁబోల
 దేకాంతవేళల నేకాంత యైన, భూకాంత చక్కనిపురుషుఁ డబ్బినను
 పడరాని వెతలచే వైబెడుఁగాక, విడువనేర్చునె నట్టివేటిండి యగుచు
 విరిబొండ్ల డెందయుల్ వివరించి తెలియ, మాహారామలకు శక్త్యుగాదునుమ్ము
 ధనముజూచిన వహుననము గన్గొన్న, మరనువాద యెట్టికానుల కైన
 నలపరాకరకాశికామయి చెబుల, చలలఁజిక్కఁగ నెంతవాఁకు నరులు

వలపు దబ్బర వారివనసులు నున్న, దలపు నమ్మికె యిల్ల తాల్మి హుళక్కి
 కోప మెక్కువ దయాగుణము కొఱత, చాపల్యమధికంబు సత్యంబుతీరు
 పలుమరు తలఁపుట బాసఁజేసినను, తలఁపఁబోడుల నమ్మఁదగదు కుమార
 జోటుల దెవకువాల్ చురుకుజూపులకు, బోటికూటువలయున్నపురూపులకు
 నుదకుల జలిబిలి సాలపుఁబాటలకు, నునితల నుంపెపునుద్దమాటలకు
 ననబోండ్ల చిన్నారగవు జిన్నెలకు, పనితల కొత్త జన్మనపువన్నెలకు
 నిండుల గుబు సాల్పిండ్లసౌరులకు, దంతిగామినుల నిద్ద పుటారులకు
 మెలతల గడితంపు మెఱుంగుఁగొప్పలకు, నెలకుల నాడెంపు వింతయొప్పలకు
 రమకీనునుల నిగారంపు జెప్పలకు, కనుబొమచనల యక్కజ్జపుఁజెప్పలకు
 పడఁకుల మోముదామగల తేటలకు, పడఁజుమిన్నల వేడబంపుటాటలకు
 వలవనుండుకుక దేవతలై నమాహు, కలికి పైఁబడి తద్ద గగఁగించు నిన్ను
 గాకున్న నెన్నెన్న కల్లుగుచ్చి, కాకుజేయును గాజుగారివోఁ జెప్పి
 యెఱిగిమెఱుంగకై పైఁడు లేని, కగఁగితనం బేల కాంచెనవయ్య
 నీవు నెమ్మనితో నిలిచితివేని, పాపురాయలు లక్ష పనివేలు గలవు
 తలయున్న మణిమయోగ్యత్కిరీటయులు, గల నెన్నియైన నిక్కం బట్టులగుటఁ
 బోవవల్పదటంచు బొదవినఁ గిరిసి, భావరసుకుఁ డానుబుద్ధి కట్టయె.
 అవునవు మేలుమే లహహ నీబుద్ధి, వివరించిచూచిన వింతలై నోచె
 నగమరలేక నెయ్యమున మాతోడఁ, బెరుఁగుచుండుటఁజేసి భీతివోవిడిచి
 వీనుల కీటెలై విననింపుగాని, కానిమాటలు బల్కఁగాఁ జాగితిపుడు
 నీతిహర్గములెల్ల నేర్తురటంచుఁ, బాతకంబులు బల్కఁబాడియే నీకు
 కొంక కెందును దల్లిగొడుకుల సందు, అంతులుగట్టు బలోరాగలు గలకె
 యనయమాతల్లిరత్నాంగి యొక్కతెయు, నురుపుణ్య చిత్రాంగి యొక్కతెయే తెలియ
 పారుడవగుట నాపక నెనపేరి, తూరిచూడెద విట్లు వోసంబు గాదె
 పరమపతివ్రతాభరణ మత్తరుణి, పరుని నెవ్విధమున బ్రేకొనఁగోరు
 తోకఁబో ననుఁ దనకొడుకుని చూడ, వేరీతిఁ గవయుట కిచ్చులొక దలఁచు
 తలఁచినఁ బరవనితాసహోదరత, నెనయునే నప్పని కెటు లియ్యకొందు
 కొనకున్న సతి వట్టికొండెంబు లేల, జనవల్లభునకు కొంచక చెప్పఁజూచు
 చూచిన నమ్మహీకుఁడు కల్ల నిజము, లేచందమున నిగ్గయింపక నుండు
 నుండిన మది దనయుండని యనక, దుండగంబూని యేతోవ దండించు
 దండించుగాకేమి దైవయోగం బె, టుండిన దొలగఁజేయుట కేఠితరము

తరముగాదింకని దబ్బరలో మాను, మరుదంద నిటకెత్తు నవ్వహంగంబు
 పూజపడంబైన పసిండి సార్వంబు, నేనేమిటికి దేక నిపుమారకుండు
 నని మానకేతెంచు నక్కుమారకుని, గని మఱిసూసుండు కృమ్యుఁడ బలిక
 వినుము కుమార నావిన్నపం బిపుడు, నెనరువోనాడక నీకు హితంబె
 చెప్పెదఁగాని పంచిచుట గాదు, తప్పదు నామాట తప్యంబు నున్ను
 నలువ లోకములోని నలునెల్లఁ గూర్చి, చెలువార నన్నుద్దుచెలువ నొనఁచె
 దానిజగదంగు దానిఘోరంగు, దానికన్నులతీరు దానికావేసారు
 దానికొప్పుడివిప్స దానిమెయియొప్ప, దానిగుబ్బలపెచ్చు దానివేల్లచ్చు
 దానిచెక్కులతెక్కు దానిబల్లివ్వు, దానిమోగుమెఱుంగు దానితెరంగు
 నర నర గరుడ కిన్నర యక్ష భుజగ, హరిమధ్య పున్నెనె నబ్బుదునున్ను
 కడలేనియొరపు నిల్కడఁగన్న మెరపు, పడఁతులమిన్న యబరపుపుఁబొన్న
 పసిండిసలాక కప్రపుటంటిమోక, కనుమబాఱుకటారి కుటుకుమిటారి
 మొలకవెన్నెలతేట ముద్దులమూట కుటుకువజ్జిపుబొమ్మ కలువపుఁకెమ్మ
 వలపులదీవి గోవజవాదికొవి, బలుమత్తియపుగోవ పగడఁపుదీవ
 చిత్రజువిరుల్కి చిలుకలకొల్కి, కొత్తకన్తుకలప్ప గొనఁబులకుప్ప
 వలుదగొజ్జఁగింటి వన్నెలదొంతి, తళుకుటద్దపుడాలు తలఁగనిమేలు
 నెరతనంబులపోవు నీటులతావు, కొరలు తేనియచావి గుఱ్ఱలేమాపి
 యాయన్నమిన్నసోయగముఁ గన్గొన్న, మాయక మరలైన మరులుగొండెన్న
 కలికి వేనలి కెనగాక మొగిళ్లు, వెలవెలబాయచు విడిమలలో వట్ట
 ముద్దియనిద్దంపు ముద్దు నెమ్మొగము, నుద్దివోలక మచ్చయూనె జాబిల్లి
 ననబోడి బొమలయందముఁ గనలేక, తునియలై మరువిల్లు ధూళినడంగె
 కలికి బేడిస లింతికన్నులు జూచి, కలగి రెప్పలుమోడ్వఁ గానక ముండె
 నాళికదశనేత్రి నాసకునోడి, వీలి సంపఁగిమొగ్గ విప్పవొడంగె
 తొవకంటి చెక్కులతోఁ దీటుగామి, రవళినద్దుల రారాపులఁ బడియె
 పడఁటి వీనులచెల్వు పడయంగ రామి, నుడుగ కెఱయు వేగించుండె శక్కులులు
 తెఱవమెఱుంగువాతెఱ జోక గాక, తెరదప్పి చివురులెంతయు గారుసాక
 ముగుడ కొంజిగిదంతములకుఁ క్రిందగుట, మగతాలు త్రాసంబు మానక పూనె
 నుడురాజుముఖయిత్తి కుద్దిగాలేక, నుడివడి మొరనేయఁజొచ్చె చిందంబు
 లతివబోహువులకు నఱచేతులకును, బ్రతిగాక మడుపులబడె బిసాంబుజము
 లెలనాగ గుల్మపాలిండ్లకు నోడి, పలువన్నియలఁ గాగె బంగరుగిడ్డు

మదవతి నూ గారు మాదిరిగాక, పొదలుతు మ్మేదచాలు పొదలలో నికకే
జలజాక్షివల్లతో సవతువోలమని, పలుమరు తిరంగలు భంగంబునొందె
చానపొక్కిలితోడ సాద్యశ్యమూడ, గానక మడుపులు గలంగుచునుండె
లలన నెన్నడును బోలంగి లేక సింగ, యులు గుహల్ మాం యెప్పుడు బొబ్బరించు
పొలంతిపిరుండుల పురుడుగాలేక, యిల మెత్తబాటూనె యినుకతిన్నయలు
కరియన తోడలపొంక యు గాంచనోడి, కరటితుండములు చక్రతయూని మెలంగు
కలమగ్గియులు వాల్చుటిప్పిక్కిలకు, తులగాక త్వణమూనె దుది వెన్నుజూపె
ప్రాబోధ మింకాల్లం బోలక నీట, తా జేళ్లుడాగెనా దలజూపనోడి
యలివేణియడుగుల కనిశంబు నోడి, నలజలజాతబృందము బ్రైబ్బడెయె.
తోయజాననచెల్చు దూకొనిపోగడ, వేయినోళ్ల భుజంగవిభునకు జను
చిత్రాంగి యనుమాట సిద్ధంబుగాంగ, ఛాత్రీ నమ్ముద్దుమెదలి నెలుంగొండు
తరుణుల గన్పొన్నతిరిని రాయెన, కరంగునటండు లోకములోని జనులు
నరనాథ వెన్నకన్నను మెత్తనెన, పురుషుల డెందమప్పడె జాలుంగొనద
కావున నయ్యంతి గనుంగొన్నయపుడె, భావజా దరిమురి బాధంపజాగు
వేయినేటికి పట్టివెట్టులు మాని, రాయడ యింటికిరమ్ము రమ్మనిన
మనుజేంద్రితనయుఁ దమాటయించుకయు, వినబోక తనపాలివిధగట్టి తోచు
కొనిపోవ నరగె తిళ్ళుపిసాళివాలు, కొనజూపు లెననిదిక్కుల దెక్కుచూప
తీరుగా కొనగోరదిద్దిన నొసలి, తోరంపు నిడుదక మురేక యెప్పు
బంగరుతగటాడుప్పటి వలెవాటు. రంగుల నల్లద రాణబొసంగ
నిరవోప్ప బసిడితాయెతులు గొజ్జంగి, వినసరంబులు జుట్టివేసిన యోర
సిగమింద జరతారు చంగులమేలి, జగరంగుగల బురుసారుమాల్ మెలయ
తెలిహురుమంజి ముల్లియపుచొకటూల, తళతళల్ చెక్కుటద్దములను బొదల
కలికిరాచిలుక తొక్కుల లెక్కంగొనక, యలరు బచ్చలతాళి యరుతవెలుంగ
నవరత్నమయ కంకణము లుంగరములు, వివిధభూషణములు వేనవేల్ వరల
దండిగా వజ్రాబుదాపిన మేటి, గండపెండెరము డా కాలజెలంగ
పట్టుగా కటిమిందఁ బ్రచేంగులునిచి, కట్టిన జరబాబుకానె భాసిల్ల
గోవజవాదియు గొజ్జంగనీరు, పూవుటత్తరువింకపొక్కిలి మంచి
గందంబు కపురంబుగలపిన కలప, మందంబు మేనబాయక తావులీన
చెలువారమెలచిక్కిజెరివినమంచి, బలుదమ్మి కెంపులబాకు శోభిల్ల
పుడమికిడిగ్గి యబ్బురపువేణులు, లడరంగిడిచు బయంతండో గాక

కంఠుడో యామినీకాంతుడో నవవ, సంతుడో యని జనుల్ సారెకు నెన్న
చిత్రాంగి మొగసాలఁ జేరి యవ్వోటి, వేత్రహస్తలమీటి వెసతోనుమారి
పగడంపుగుండ్రోగంబములు నీలంపు, జగితలు ముత్యాలజాలీలు చంద
మానురాగోడలు మగరాలమెట్లు, తామరకెంపు బల్ తలపులు పులుగు
రామానికంపుతోరణము నెడంద, గోమేధికంబుల కొమరలు జార్లు
పిల్లికన్నన్ని రాబెడిదంపుటోడు, బిళ్లలు పటికంపుబెడలు పుష్ప
రాగంపు నెనుచదరములు వాసములు, బాగైన యపరంజి పసిడిమాలములు
గలిగి శృంగారవైఖరులఁ జెన్నారు, కొలువుకూటంబులు గుత్తంపుమిద్ది
యలు మల్లెసాలలు నాటకీయులును, చలువపెంజవికెలు చంద్రశాలికలు
మొదలగు నిమ్మ లిమ్మగఁ గనుంగొనుచు, గొదుగక బంకుబంకులుదాటి చనుచు
గొజ్జంగిపూ నీటికొలఁకుల పజ్జ, గుజ్జలేమావిమానీకులఁ బెనఁగొన్న
పరువంపు వలిదాకఘండిరిచ్చాల్పు, సరసఁగానో నునుగున్నసంపెగల్ దరసి
పోడి కపిపుటంటిబోడెల చెంతఁ, బావొప్పు చంగల్వబావులు గడచి
వలపులుగులుగు చెల్వపునట్టివేళ్ల, చలువచప్పరములచాయల నిల్చి
తావుల్ గుబాళించు డట్టంపుమల్లె, పూవుబుందిరుల వాపున విశ్రమించి
కలవరారాదోనిగముల జాల్వారు, చలువకొవిద్విరిచేనెజక్కరల్ దాటి
పొన్నలు పొగడలు పోకబోదియలు, సన్నజాజులు పనసలు దాసనములు
నిమ్మలు దబ్బలు నేరే శ్లనంట్లు, కమ్మరేగులు నారికడము లిప్పలును
మాదిఫలంబులు మారేడు లీడ, లాదియా కేళీవిహార భూరుహము
లందందదాటి చిత్రాంగి లోనగరి, కందంబుగానేగి యట నిల్పుటయును.
అప్పుడు చిత్రాంగి యబ్బురంబొదవ, గుష్పనలేచి యెక్కువ తత్తరమున
బిత్తరించుపిసాళిబెళుకువాల్టాపు, మొత్తముల్ తొగలనిమ్మగఁగునిమ్మరింప
వెన్నంటు గీల్లంటు వేగొనదద్ద, సన్నంపులేఁగొను జనజవలాడ
కట్టణిముత్యాలకమ్మల డాలు, ధట్టిచి చెక్కుటద్దములఁ జిందాడ
మేపూతకలపంపు మేలినెత్తావు, లేపొంది దిశలనెల్లెడ గుబాళింప
గాటంపువలియూర్పు కమ్మదెమ్మెరలు, మేటితుమ్మెదల నామెతలకుఁ బిలువ
జిలుకుపైతానీకంచెల పిక్కటిల్లి, కులుకుసిబ్బెపు గబ్బిగుబ్బలుంప్పొంగ
బలితంపుచెంగావి పొవడరుదులు, వలిపెక్కిందగటచ్చు నల్వమైవాదల
మంజులాలంకార మణిగణకరణ, పుంజములగడల విప్పుగగప్పుకొనఁ గ
ఘంటల మొలనూలి ఘణఘణావ్వయల, నంటి బంటగగిల్గుటందియల్ మొరయ

మరువైన హురుమంజీ మత్త్యంపునరులు, పరిపరిగతుల గుబ్బలపై నటింప
 కొరమించు తోలుకరికొగ్గొమ్మెటుం గనఁగ, చెఱువువిట్టుని వాడినేకత్తి యనఁగ
 తొగలసంగడికాని తునియ యనఁగ, పొగదొందు జంత్రపుబొమ్మ యనఁగ
 లలితంపుననపుష్పలతకయో యనఁగ, జిలిబిలివలపులఁ జిక్కి యక్కొమ్మరుఁ
 దప్పకఁగన్గొని తడబాపెసంగ, గువ్వగువ్వనమారె గుప్పెళ్లకొలది
 గుప్పెడు మరునివాల్కొలసోకులకు, ముప్పిరిగొను మోహమున బిట్టుసోలి.
 జొర వీనియొయ్యార మరయి వేమారు, మారుఁ గుజేకుమారు వేమారు
 సౌరలతాంగుళీసౌ రలరారఁ, గోరి చూచిన పూలకోరీనజీరు
 దాడి నెంతేనియుఁ దల్లడపడుచు, వీడచేగుట్టెల్ల విరహభిఘ్నునిఁగి
 యమ్మమ్మ వీనిసోయగ మెల్లనోలి, దమ్మిచూలికినైన దరమె వర్ణింప
 గద్దరిజమిలిముక్కాల్చిచాల్ దెగడు, నిద్దంపు నిడుదపెన్నెఱుకులవాడు
 నిండుపున్నమకల్వ నెచ్చెలికాని, దండినేతెడు మోముఁదామరవాడు
 మరునిసింగిఁబాల వేమటు నుద్దిమిఱి, సారి నెగ్గులెన్ను కన్నొమ్మలవాడు
 కలునరేకులసౌరుఁ గాదని కేను, కలికిబిత్తరిసోగకన్నుల వాడు
 మొగిఁ గొత్త సంచంగి మొగ్గచాలుపుల, నగెడు చొకారంపు నాసికవాడు
 మలయుచు గుజ్జలేమావించిగుళ్లఁ, గిలకిలనవ్వు నుగ్గెమ్మొవివాడు
 మొల్ల మొగ్గలసాంపు మొగి దుటారంపుఁ, బిల్లఁబయినగెల్లు పలుచాలువాడు
 కలికి రేయెండనిగ్గులు నెడజల్లు, నలువైన చిన్నారినవ్వులవాడు
 తళుక్కుటద్రపుడాలు దలకింపఁజాలు, చెలువంపు కొంజిగి చెక్కులవాడు
 కడఁగి తొమ్మిదవలెక్కల లెక్కఁగొనక, నెడదలైకన్నట్టు వీనులవాడు
 డంబారులనరిగడ్డమువాడు సోయ, గంబూనుదగనిభకంఠంబువాడు
 హరితనూభవ హస్తీహస్తోపమాన, పరికలితాజానుబాహులవాడు
 వాటంపు వజ్రికవాటంపు గుంపు, నీటెల్లమడిగించు నెరటిొమ్మలవాడు
 కొదుగక సింగంపుఁగొదమకూటునల, నదలింపదొరకొను నలఁకితాన్వాడు
 హెచ్చుగా గాటంపుటినుకడిన్నియల, పిచ్చలింపఁగనాడు పిరుమలవాడు
 హరువైన నాడెంపు టనఁటికలముల, గురుతగోన్నతి నెన్ను కురుపులవాడు
 తొడరి మారుని యంపదొనలసాంపెల్ల, సడలింపఁ దమకించు జంఘలవాడు
 దట్టంపుజగి మెట్టతామరవిరుల, నట్టిట్టుగాఁబలుగు నడుగులవాడు
 జిగిమించు మేలివసింపిసలాక, నిగనిగల్ దరిగించు నెమ్మేనివాడు
 హ యిజ్జగన్మోహనాకారుతోడఁ, బాయక నర్తించుభాగ్యంబు నాకు

సెనయనల్వదె పురాకృతపుణ్యమహిమ, ననుచు దిగ్గన వాని నరలేక కదిసి
 వినయంబు నొరవును వేడ్కయు నలపు, సెనరును మరి పెంబు నెఱపుచునున్న
 మెలఁతుక కారానమిన్న మొక్కుటయు, గిలకెలనగి వాని కేలుపట్టుకొని.
 పగడంపుసకిసెల పట్టిచుంచంబు, తగటుబాలిను మేలుతాపితాపఱపు
 దిట్టపుపని వోమతెర జరతారు, పట్టియ జలుగుహొంబట్టుకలాడ
 చందుగపెట్టియల్ జరబాబుజీబు, చందువాముత్తైపుసరుల జాలీలు
 పన్నీటిగొడ్లు సంపదగిమానెకోవి, చిన్నారియడపంబు చిలుకపూజరము
 గండంపుసాన చిక్కపుగట్టై పెద్ది, మందసంబు విచిత్రముణిగవాక్షులు
 కపుగంపుబరిణె చిల్లలదిన్వేగంబ, మపరంజివీణె పూటత్తరుకుప్పై
 తూగుటుయ్యెల లక్కదూసెన తబుకు, బాగాలసంచి కప్పపుపేర్ల పుటికె.
 నీలంపుకిటికియల్ నిలుపుటద్దములు, జాలవల్లికెలు పచ్చలగడ్డెసీట
 పసిడిపావలు తమ్మపడిగంబుపూల, విసనకట్టులు గొప్పనింజామరములు
 వలపారు గోవజవాడిపంకిఁబాలు, కలపంపుగోర నుగ్గన్మరిపెట్టై
 కాటుకమచ్చెంబు గరుకరాటంబు, నేటైన చిటిచాప నెత్తంపుబలక
 చిత్తరుగోడలు చికిలిముగ్గులును, పుత్తడితలుపులు పులుగురామెట్లుఁ
 గలిగి కన్నులపండువులుగ నెలుంగు, బలుమానికెంపుటొప్పరిలోని కతని
 కొంక సరగగోడ్కొని చని పట్టై, కంకటిదరిఁ ద్రైశిగద్దియ నునిచి
 పసిడిగొప్పెరలతోఁ బన్నీరుదెచ్చి, పాసఁగ నాతనిపదాంబుజములు గడగి
 మలయజాగరుమ్మగీమదఘనసార, మిలితాంగరాగంబు మెయినిండనలఁది
 వలపులుగులుగఁ చెల్వపుబొడ్డుమల్లె, యలరుపెత్తులు దద్ద యక్కుననుంచి
 యపరంజిరేకుల ట్టడరునాకులును, కపురంపుబాగాలు కాచుటండలును
 ముత్తైపువలినున్నమునుఁగూర్చి మిగులఁ, బత్తిఁ దాంబూల మప్పనముగావించి
 ఘనతర నవరత్నభుజితభూషణము, లనుపమ చీనిచీనాంబరంబులును
 కనకపాత్రీకల ముంగల కానుకలుగ, నినిచి కురంగటనిలిచి నెత్తావి
 కొన్నన నురటిచేకొని వలినాలి, సన్నగాడ్పులు వెడఁజల్ల వీచుచును
 చిలుకపతాశి తేజీవజీరుండు, బలుగబ్బిగుబ్బగుబ్బలులపై నినుచు
 కఱకుకొవ్వాడిచెంగలువపూములుకు, లరిమరి చురఁజూర నదరంటిపార
 నీలంపుగాజుల నెరిమించు పసిడి, కీలుక దెంపుడాకేలుచన్యబ్బ
 కెలనికిచొర్చుచు కేగిఁగంటివాడి, సాలపుఁజూపులు కూర్మిబొప్పడఁజేయ
 చిన్నారి తెలిసవ్వు చెక్కుటద్దముల, వెన్నెలనిగ్గులవిధ మొదవింప

కమ్మచక్కెరపానకమ్మ లిమ్మెనర, గ్రమ్మ నున్నెమ్మవి గదలిసలింపఁ
బలుకులఁ గపురంపుపలుకులు వొలియఁ, గులికి యచ్చిలుకలకొలికి యిట్లనియె.
రాజకుమార చంద్రమనీషూరంగు, భూజనంబులు దద్ద బొగడ నేసొద్దు
వీనులవిందుగా వినుచుండి యెన్నఁ, డేనినుఁజూతునం చెంతయు మదిని
నివ్వటిల్లెడుకూర్చి నిచ్చలుఁ బెరయః నువ్వెశులూరుచు నుడుగకయేచు
కఱకు పెండ్లెకువిల్కని ధాకలకు, మొఱకపల్లకిపెంపుడుల కూకలకు
నెరయు వాటంపుపన్నీటికాకలకు, మెరయుటాటోటు సుమ్మెదలసోకికలకు
తులువ చెంగలువచిందుగుని కాకలకు, కలికిరాచిలుకటక్కరుల మూకలకు
కొలఁకుల నెత్తావిసోకుడుల వీకలకు, మలయుకెందలినులెమాళి మూకలకుఁ
దద్దయు నుల్లంబు దల్లశిల్లంగఁ, బొద్దొక్కయేడుగాఁ బొదలింపుచుండి
పున్నమరేతేనిఁబోలు నిన్నిపుడు, కన్నులపండువుగాఁ గనుంగొంటి
కొనసాగెపుణ్యంబు కోరెల్లదేరె, మునునోమినట్టి నోములు ఫలియించె
గామిడియై పెక్కుకడగండ్లఁ బెనచు, కాముని కొకబొమ్మగట్టితి నింక
నెప్పడు నీరాక కెదురుచూచుచును, ముప్పిరిగొను మోహమునఁ కాగించుందు
పతిఁబాసి వలవంతబడలు నివ్వేళ, గతియైతి పునురులుగాచి రక్షింప
మేలు నీవొనఁగూర్చుమేలు మరల్పఁ, జాల నిన్నెపుడు నానామిగాదలఁతు
జాగేల నాకోరె సఫలంబుజేసి, భోగింపు మిచ్చట పూసెజ్జఁ జేర్చి
పెట్టినకానుకల్ పేమఁగైకొనుచు, పట్టుక నన్ను జేపట్టుసుటన్న
అనిననాయకనూనుఁ డప్పడు వీను, గవకు వేజీపలాక గాడినట్లగుచు
బెడిదంబుగా పెద్దపిడుగునుబోలు, చెడుమాటమాటించి చిత్తంబుదలక
శివ మహేశ శకాంకశేఖర యనుచుఁ, జెవులుమూసికొని నచించె నిట్లగుచు.
చెల్లంబో కటకటా చెప్పనబ్రయుగ, తల్లిగో యిట్లాడధర్మంబె నీకు
పరికింప నెరరాచపడఁతు లెందైన, ధర నన్యపురుషులఁ గలఁవఁగోరుదురె
చెవులకు వినరాని చేడ్పాటుమాట, శివశివా నాకుగ్రవ జెల్లుకటమ్మ
కన్నియ యిటువంటికరతలు విన్న, విన్ననై జనులెల్ల విస్మయపడక
వీతివోవిడిచెదు నీవొక్కవిధము, మానల్లి రత్నాంగి మఱియొక్కవిధమె
మదిరాక్షి నే నీకుమారుండ నాకు, గొడుగక యీపెద్దకొలఁ గట్టచగు నె
కలికిగో నీవంటిగరిత లిట్లైన, నిలవల్పదమవార లెన్నరు గలరు
వనిత నన్నొకలాతివానిఁగాఁ దలఁచు, కొని యుపచారముగ గూర్చునాయందె
క్షీతిఁ దల్లిదండ్రు లొర్జించిన సొమ్ము, లతివ పునులవిగా కరయ నెవ్వరివి

నీవిచ్చుసొమ్ము లిందే దాచుకొందు, కావలసినవేళ గైకొందుజుమ్ము
 సితకరవదన సాచేతిపార్వరాబు, గతిదప్పినచ్చి నీకడ నుండుటయును
 దానికై నగరివో ధరణీశ్వరుడు, లేనివోనైన వాలెముజంతులేక
 పినతల్లిచని యాత్మక బెట్టయునమ్మి, సనవునజేరి నీచరణపద్మములు
 గనుఁగొని మొక్కింగఁగంటి వాల్చంటి, కనికరంబెలయ నాకలగవోత్తమము
 నిడి సత్వరంబున నింటికిబనుపు, మిడుమలబెట్టక యిడుమాజ్ఞ యనిన.
 కలకలనవ్వి యక్కలకంతకంతి, పలికె నట్లని యహో బాపురే యెందుఁ
 బంతంబువోనాడి పడఁతి దావలయ, నంతకన్నఁ గొఱుత యననివైఁగలదె
 పార్వరాబు నెసమాని భావంబులోనఁ, బర్వుకోరికల నాపజ్జపవచ్చి
 యక్కట నాచేత నాడింపఁబూని, చిక్కులఁ బెట్టఁజూచెద వేమొకాని
 నీచొకారంబును నీజాణతనముఁ, జూచిన యమ్మాట వోవ్యమై గోఁచె
 సంతసంబున మున్ను నెల్లకుఁబోయి, ముంతదాచినయట్ల నొమోటమేల
 వలనొప్ప నృపుభోగవనితను గాని, తలఁచ నే నీపినతల్లినిగాను
 నీకుమారుడనంచు నిజమునల్గితివి, నాకు మారుడవె డొదమున భావింప
 పాపంబునకు భీతిపడియెద వాస, వాపుటకన్నఁ బాపంబింకఁ గలదె
 వలువనివాపులు వరుసలుఁ దెచ్చి, కలిగిన మేలువో కడనెట్టు నెను
 చేతికివచ్చునిక్షేపముఁ బార, వేగితురే యేలాటి నెఁగఁబులైన
 కామించి తనపట్టిఁ గవసినయట్టి, తామరచూలికి తప్పేమిగలిగె
 గురుపత్నిఁ గూడిన కునలయాత్తునకుఁ, బరికింప మఱియేమిపాపంబు వొడనె
 దోసంబు మఱదండ్రితోఁ బొందొనర్చు, వ్యాససంయమి నేమి మాపదబెట్టె
 గొడుగక మునికాంతఁ గూడినయట్టి, త్రిదశేందు నేమిబాధించె బంకములు
 మేనత్తతోఁ గూర్చినిూట వేనూట, మీనకేతనుకేలి మెలఁగిన కృష్ణు
 నెవ్వార లెగ్గుగా నెన్నికయిడిరి, కావున నీనెట్టికరతలు మాని
 హాళి రాచిలకవయాళి గయాళి, కేళిసేలుము కవుంగిట గదియించి.
 అనవుఁడు నృపపుత్రుఁ డహహ యోయమ్మ, మునుజేవతలు వోద్యముగఁ జేసినట్టి
 పనులు వారికి చెల్లుబడియయ్యెఁ గాక, మనుజుని కట్టు లేమా క్కెఁ బొనంగు
 పుకింప వనుమతిపాలుని భోగ, తరుణినిగాని సీతల్లిఁగాననుమ
 ధనశాక్తి వాకున్వధర్మంబై నీకు, శివశివా మఱిసావించెన ముదుగలదె
 వేడ్రొంపులుబు కొరువంటిమి గాని, తండ్రిగై నానునితి తల్లి చుకాదె
 మారనిచలమాని యప్పుకో మిగుల, నారడినికుట మేల నీపనమ్ము

కొను కెంపుటట్టలోఁ గొన్న నపాను, పుననుంచి యందు నేర్పునవ్రాసినట్టి
 చిత్ర రూపులఁ జేసన్న జూపి, బిత్తరి యతనితోఁ జేర్చుట్లనియె.
 మద జెలంగి కుమారమన్మథ చూడు, మదె నందనందనుం డర్మిలి నొక్క-
 కులుకుఁబ్రాయఁపు గొల్లగుబ్బెత గబ్బు, లలమిపట్టి నఖంబు లదిమినసోగు
 కనుఁగొను మదెయొక్క-కలికితోఁ గృష్ణుఁ, డెనసి కాగిట గదియించినబాగు
 పీక్షింపు మదె యొక్క-జేతతో నెన్నుఁ, డిత్తుకార్యుకకేళి నెనసినబాగు
 రాధపైకొని యుపరతిసేయఁ జెలఁగు, మాధవు నదెచూడుమా ధరాధీశ
 యిద్దఱుచెలలపాలి డ్లు హస్తములఁ, దద్దయుబిగబట్టి తమి నొక్క-ముద్దు
 గుమ్మ కొందఱుకు చెక్కులు ముద్దుగొనెడు, కమ్మవిల్తుని తండ్రిఁ గనుమదె మో
 గాధినూనుఁడు మేనకనుగూడి పల్ల, వాధరంబానుట యల్లదెచూడు
 దారుకావనమాని దారలఁ గలసి, కేరెడు నదెచూడు గిరినుతారమణు
 నదెచూడు మునిపత్నినంటి జంభారి, మదనాహనమున నెమ్మదిఁగేరు తీరు
 తొడలపై రతినుంచి తొడరిముద్దాడు, నెడవింటిదొర నదెవేడ్క-ఁగన్దొసుము
 గురుభామయగు తారఁగూడి సంభోగ, సరణిఁదేలెడు నదెజాబిల్లి జూడు
 రాజరాజసుతుండు రంచితోఁగలసి, గాజుటోపరిలోనఁ గడఁక ననేక
 చిత్రబంధంబులఁ జెలఁగెడుచొప్ప, ధాత్రీశ యల్లదె తప్పకజూడు
 మనుచుఁ జిత్ర రూపులఁగ్నయుఁజూపి, పెనచు మోహమున దూపిలచున్ననతఁడు
 తలవంచి మఱలనుత్తరమీక మనిని, గలకమీర పరాకుగానున్న నలికి
 యలికి కేకులహాహాళికి చిల్కలర, వలికి గద్దరి పికావళికి పూఁబొదల
 వలికి మఁదపుకరువలికి పేటాడు, కలికిరాయంచ తెక్కలికి చెంగలున
 చెలికి గాటపునూడుచిలికి కొందఱమ్మి, ములికి మొత్తముల నిమ్మగగుమ్మి
 గులికియార్చు కడిందిమాళయంకిలికిఁ, గలికి వోసులికి యక్కటకటా పీఁడు
 చలిగూటిపై నెన్న సరణి నించుకయుఁ, జలియింపకు న్నాడు జాగేలయింక
 బలిమిఁదైకొనియైన భావజుకేళిఁ, గలసిభోగింపక గాదని చూచి
 కరకంకణధ్వనులొ ఘంటారవములు, చరణమండీరనిస్వనములుఁ జెలఁగ
 గొదగొని నెత్తమ్మికోలఁకున కురుకు, మదము పేనుఁగనున్న మాడ్కి-పైఁబడియె.
 అటులపైఁబడు బల్లయాలి పోయాలి, నటుదోచి గుండెర్చుల్లని విలిపార
 హాపర మేళ మహాదేవ యనుచు, భూపనూనుఁడు సామ్యబొంది వేతెలిసి
 పెగ్గడవిడ్డఁడు మున్ను బెక్కు-చందములఁ, దగిలిచెప్పినమాట తలఁపుననిడక
 తివిరివచ్చుట కిట్టిదెనఁ జేదవలసె, నెఱుంగరాజ్ఞఁ నోయఁగనశం బగునె

యని దలయుచును ననురుసురనుచు, గనువోయికోసల వెక్కసముగ జాలు
 కొనుబాష్పకణములు గోళ్లమీటుచును, తనువుగంపింప గద్దవకంతుడగుచు
 పెదవులుడడపుచు పెంపెల్లఁదూలి, కొదుగుచు దైన్యంబుగొరల నవ్వాలు
 గంటిఁ గన్గొనిపల్కెఁ గటకటా యిట్టి, కొంటితనంబుఁ జీకొనియెడేమిటికి
 తల్లి పురంధ్రమిత్తేలి యనంగ, నెల్లగా బ్రతుకుటయెల్ల మేల్గదె
 చేతి మామిడిపండు చెదరంగవైచి, యాతలిముసిడిపండ్లర్పించినట్లు
 నిరుపమగుఁజుడైన నృపుని వంచించి, పరునిఁగామించుట పాడియెన్ నీకు
 పరకాంతఁ దల్లిఁగాభావించు నేను, హఠహఠ పినతల్లి నంటఁగోరుదునె
 పరమేశునాన నీపదములసాక్షి, ధరణీశునాన నిజ దలఁపనింతైన
 వెరవెఱుంగక వట్టివేఱిఁడివగుచు, ధర నవకీర్తిఁ జెందఁగఁగోర జేల
 వినువినునాబుద్ధి వివరించిమాడు, పనివినియెదనిక పార్వంబునొసఁగు
 మనుచు దిగ్గనలేచి యరుగనూహించు, జననాథనుతుని కేవల సయ్యనబట్టి
 గురుకుచ కృష్ణుఁ గూర్పుండఁబెట్టి, దరిలేనిమదనవేదనలఁ గాసిలుచు
 మాటికి వరదలై మానకతోరుగు, కాటుకకన్నీరు కడకుమీటుచును
 కొలఁదికిమించు డగ్గత్తికతోడ, నెలయ నెలుగున నిట్లని పలికె.

జౌర మారునకు నన్నగ్గముచేసి, యూరక జుడిగిపో నూహించె దేమొ
 పిల్లినట్టిన కోడిపిల్ల కౌదైన, నల్లన జుడిగిపోనగునె చర్చింప
 గట్టిగా నిన్ను నాకొగిటఁ బట్టి, బిట్టుమారునికేళి వీడించి కోర్కె
 దీర కెందలిరువాతెఱపానకంబుఁ, జూరలాడక మాననుమ్ము నీయాన
 యెఱుఁగనేరవుగాక యెన్నిపుట్టుగల, తఱినబ్బు మకరకేతననిశాతాస్త్ర
 జాలవృధాభిన్నసకలాంగు లగుచు, కేలఁ గపోలముల్ గీలించి మైన
 గాలిసోకిన నెన్నకరణిఁ గరంగు, గోలలఁ గొగిటఁగూర్చు భాగ్యములు
 బహుయత్నములఁగుంది పడయంగరాని, మహిళానతంసంబు మరుకేళిగోరి
 మక్కువతో బతిమాలిన వినక, విక్కి చిక్కులుబెట్టు వెంగళిగలఁడె
 కోతికి నబ్బిన కొబ్బరిపంటి, రీతియైతోఁచె నీరీతి యివ్వేళ
 పడుకైనఁ గరగి వేబడనగుఁగాని, గడితంపునీమది గరఁగదయారె
 యేలరా రతిదేల్పియేలరా తాళ, జాలరా మదిలోనఁ జాలరాగిలితి
 కూళరాచిల్క-బల్గొట్టుపుజోదు, పాల రాపడనీక బ్రతికింపు మిపుడు
 పాణిదానముకన్న బరమధర్మంబు ఊడిలోఁగలదె నిక్కువమీనెఱుఁగనె
 సారెక్కు దల్లియెన్ శృంగనొందపుము, వారకాంతల కెందు నావులుగలనె

నీవంటి సద్గుణలేధి కివ్విధమున, నావంటిచెలినేచ నాయంబుగాదు
 ఘోరిహివై యిపుడానఁ గోరిచితివేని, స్త్రీహత్య నీకిట సిద్ధించుఁ జూయు
 కావున నికఁ బెక్కుకఱదలు మాని. కావు నన్మరునికాకలఁ గుండనీక
 యుచువాకిలిమూయ నట్రులిటుఁ జూచు, వనితచొప్పెటిగి భూవరసుతుఁడవును.
 పట్టెఁపంత మిస్సాపాత్మురాలు, గట్టిగా మాన దేకరణిఁ దెల్పినను
 కామాంధకారంబు కన్నులఁ గప్పి, యేమియుఁ గ్రిందుమీఁదెఱుంగదు దీనిఁ
 బొదవినఁ గందర్పభూతంబు నింక, వదలింప నేరికి వశముగాదీనుచు
 గుప్పనలేచి యెక్కువదిగులొ మీఱు, దప్పించుకొని పోవఁదలఁచిన నెఱిగి
 యప్పవంతుక. వారికడ్డమై పెనఁగి, దుప్పటికొంగుఁ బొందుగ కేలఁబట్టి
 యానవు మేలుమే లొర నీబుద్ధి, మానవుగద యెంత మంచిజేసినను
 ఫలరసాస్వాదంబుపపయెల్ల ముద్దు, చిలుకగా కెఱుంగునే చెఁచి కాకంబు
 మృదుమరందముతావి మేలైన తేఱికి, కొదమగా కెఱుంగునె గొంటుజోరీగ
 కామినిసంభోగకలనానుభుంబు, పామరుఁ డెఱుంగునె బలుదంటగాక
 వేమఱు బలిమాలి వేడిన వినక, సోమరివై రిత్తజుఁడుగఁ జూచెదవు
 కొమరుఁబ్రాయఁపునుద్దుగుమ్మ, కౌగిటను, తమిఁజెలంగని మగతన మనియేల
 చెలువుఁడ కాగిటఁజేర్చి కెంతెదవి, పలుచని చక్కెరపానకం బాని
 తళుకులేజెక్కుటద్దులులు ముద్దాడి, యలరువిల్తులికేళి నలరింపు మనుచుఁ
 జేయెత్తి మొక్కిన శివశివా యెంత, గయ్యాలితనమూఁనఁ గలికి యటంచు
 నాకొన్నపులివాత కబ్బిన కంచి, మేకచందంబున మెత్త బాటూని
 యేమియుఁదోచ కాన్యపకుమారకుండు, పైమీఁది దుప్పటి పాఱంగవిడిచి
 సరగున నవలికి చంగునదాటి, యరిగె గాహువుచేతి యాతనఁబాసి
 బొనర పోదశకళాపుష్పఁడై యెలమి, దనరారు సారంగధరుని చందమున.
 అటలేగు నృపతనూజాగ్రణిఁ జూచి, తనరఁగఁ జేతిమిత్తము పోయినట్లు
 మొగము నెల్వలఁబాట మురియెల్ల నడలి, పొగలుచు వేడియూర్పులు సందడింప
 నుసురంచుఁ గొఱిగొఱ యుప్పతిలంగ, బిసరుహాసనపండ్లు పెటపెటఁగొటికి
 యొరిటక్కురికాన యోజలేకిట్లు, పారావతంబు నెపంబూని వచ్చి
 రమణుఁబాసి విరాళిఁగాగ్రిగుచో మిగులఁ, దమిరేచించెనుగదా తాళుతాళు
 మంచిది కానిలే మాబాగు గాఱు, వంచనలేక గావలెగదా నిన్ను
 గట్టిగా నెన్నైనఁ గల్లలుజెప్పి, కట్టి నట్టవలిలోఁ గాల్చఁజేతులును
 జెలసింపకున్న యిసీ మారుపేరఁ, బిలువర నన్ను నప్పిచ్చుట నింక

ననుచుఁ దగ్గనిఁజూపి యదలించి పలుకఁ, గని గుండెలవసిపోఁ గాళ్ళాడ కతఁడు
 నిలిచి యయోతల్లి నీతప్పదెచ్చి, యళుకక నాపయి నంటించి కినుక
 దండింపఁజూచుట తగవె నీమాట, దుండగంబున నేమి దోచితి నమ్మ
 కొలవచ్చుపని కియ్యకొనకుంటిఁ గాని, మెలతెగో నీయాజ్ఞ మీరుటలేదు
 నినుషసౌఖ్యమునకై నెరయదుఃఖముల, జనునిచేబడలేక జంకెద నింక
 విభుఁడును నీవు నెవ్విధి నొనర్చినను, శుభగాత్రీ దైవాజ్ఞను మృటమీఁద
 తల్లివిషంబిడ్డ తండ్రియ్యుకొనిన, నెల్లెడ మాన్పువా నెవ్వలు గలరు
 నెలవిమ్ము పోయివచ్చెద మదిఁదల్లి, యలుగక దయయుంచుమని యటఁ దరలి
 తమనగరునకేగి తఱ్ఱుల రాచ, కొమరుల నిండ్లకు గొబ్బున బనిచి
 యంతఃపురంబున కరిగి యత్యంత, చింతాసమేతుఁడై చెయివొంది నులక
 కంకటిపైబడి కడయిడరాని, జంకున గుండియల్ యుల్లుయుల్లనఁగఁ
 బండుచు లేచుచుఁ బలవరింపుచును, కొండ పైఁబడ్డలాగున వేగిగుగదుర
 నుసురంచుఁ బోరుచు నూర్పులు నిగుడఁ, బసచెడి దైన్యంబుఁ బాదుకొనంగ
 నయ్యయో పార్వంబు నాకసంబునకు, నెయ్యంబుతో నేల నెగరనై చితిని,
 నైచిన మఱల నావంకకురాక, యాచండిపులుఁ గేల యటతేలిపోయె
 పోయెఁబో మఱియెందుఁబోవక యదియె, దాయయై చిత్రాంగిజరి నేలవ్రాలె
 వ్రాలిన నట్రేపోవగనీక యేల, బేలనై దానికై బిరబిరఁ జనితిఁ
 జనినఁ బార్వంబునొసంగ కాయమ్మ, మనసునఁ గొఱగానిమాటేల దలఁచె
 తలఁచినఁ గాదని తెప్పించుకొనిన, నలిగి దండించఁగ ననఁగ నేమిటికి
 కొఱమాలి విధి యెన్ని గొడవల నిడిన, నెఱిగి పోనిడుకొన నెవ్వరితరము
 మంచిది విధుకళామాళి యేరీతి, నుంచిన నారీతినుండక తీర
 దాయమబాధనం దడలుటకన్న, నీయమబాధ నిందేమైన లెస్స
 యనుచు డెందయున మహాదేవు నభవు, నునిచి తద్దయు దైర్యమూసుకొనియుండె.
 అక్కడఁ జిత్రాంగి యాత్మలోమిగుల, నక్కుమారకుని యెయారంబుఁ దలఁచి
 హావాఁడు నావల పాఱడిఁజేసి, భావజన్మునిబారి బడఁదోచి చనియె
 మధుకరంబులకు మన్మధుశరంబులకు, మధు పరభృత కీర మందసమీర
 విధుకరంబులకు నెవ్విధిఁ దాళుకొందు, విధియొదవించు బల్వెతకేమియందు
 నేమి నేయుదు నింక నెటువలె నోర్తు, నీమహావిరహాబ్ధి నెబ్బంగిఁగడతు
 నమ్మకచెల్ల నాయటి నుందరికి, యమ్మోహనాంగుపాం దలవడ వలదె
 మరుఁడు వేలుపురాకొమరుఁడుఁ గురంగ, ధరుఁడుఁ గు బేరనందనుఁడును వాని

కాలిగోరున బోలగలరె యయారె, చాల నెన్నికగన్న జగవన్నె కాడు
 వ్రానికాగిటిలోన వదలక గదిసి, నూనచాపునికేళి జొక్కక మున్న
 యాజవ్వనంబేల యాసాగ నేల, యాజగరంగేల యాశీవియేల
 కటకటా వానితో గట్టిసలువ, కుటిలుఁడై యేటికి గూర్చకపోయె
 ననుచు నగ్గలమైన యంగజవ్యధల, మురుగుచు బలుగోరములఁగుండ నపుడు
 ముద్దుగుమ్మకు శలీయఖమయ్యే తేటి, తద్ద యాశుగమయ్యెఁ దరుణికి గాడ్పు
 కలికికి పుండరికంబయ్యె తమ్మి, పాలఁటికి నురపొన్న పున్నాగమయ్యె
 శరమయ్యెఁ జెలికి కొఙ్జంగిపునీరు, హఠేక్షణకు బర్నియయ్యెను నెమ్మి
 యతివ కన్నిఁఖాంకమయ్యెఁ గుంకుమము, సతీకి గప్పియు ఘనసారమైయొప్పె
 మఱియు గాటంపుటమ్మలికల్లలైయ, తెఱవ మెల్ల నెసోలి తెలివొందినార
 హరహరయంచు రామాయంచు జక్రి, ధరయంచు మకరకేతనకోకిలాని
 లములదాడికి లోఁదలంకి పల్కుచును, గమకమై తద్దయు గాటమై మనిని.
 ఐనఁగొను కినుకచే బిరబిరలేచి, ముకుకొని మేనిసొమ్ములు దీసివైచి
 కులుకుగుబ్బలు వాడికొనగొల్గ నెత్తు, రులు జాలువారంగ గుచ్చిచ్చద్రచ్చుకొని
 పొసఁగ దట్టఁపు మైలపుట్టాబుఁగట్టి, నొసలఁ గస్తుకబొట్టు నూల్కానఁదెట్టి
 తలను వాసెనగట్టి తడయకకట్టి, బలుచీకటింటిలోపల నొకమూల
 నిలఁబడి మూల్గుచు నెనలేనివెతలఁ, బొలయుచు నునురంచు బొరలుచునుండె.
 ఆలోన వనికి వేటాడంగనేగి, వ్రాలనికడిమిమై వర్తిలుచున్న
 రాజమాహేంద్రధరాతలాధీశుఁ, డాజగన్మోహినియైన జితాంగి
 చెలు వాత్సదలచి కంజిపురువిల్కాని, ములికిమొత్తముల బాముల కోగ్వంతక
 కలఁగుచు రేయెల్లఁ గడపి వేకువను, తలకొనువేడ్క సత్తావున దరలి
 దొరలగ్గియునఁ జెల్లిదొరలమెలంగఁ, గరము పెట్టున భటోత్కరము జెలంగ
 గడలసామరులు నల్లనలవర్తింప, పడగలవార్యును పడగమియింప
 గములుగూడుకొ తురంగములపై నెక్కి, కొమరుఁబ్రాయఁపురాచకొమరులు నడువ
 వంతుల నెక్కి మావంతులు మత్త, దండులపై మహోద్ధండత నలగఁ
 బసిఁడిబెత్తులవారు బలసియిర్వంకఁ, బస నెసంగుచు బరాబరు లానరింప
 తురగరిఁఖాసముద్ధాతప్రభూత, ధరణిపగాగంబు తపసునిగప్ప
 భేరులు తుడుములు పెద్దబూరలును, వీరకాహళికలు విష్ణుగా మొగయ
 నాలవట్టిములు ముత్యాలవెల్లులును, జాలువాయరిగెలుఁ జామరంబులును
 గొనియాడి గీలుడాకొన వెంటరాగ, నెనలేని బలుకివి యెసఁగ నేతెంచి

మణికేతనముల హేమనికేతనముల, గణికాగమముల ముక్తా గోగమముల
 జవఘోటకముల సుజ్వలఘోటకముల, నవతోరణముల సున్నతనాగణముల
 వనజాలకముల కేవలజాలకముల, ఘనవితానముల సత్కవివితానముల
 రాజమార్గముల నీరంభగ్రదుర్గముల, వాజికాలికల సువర్ణదోలకల
 నసమసౌధముల దివ్యావగోధముల, ప్రసవవాటముల శుంభత్కవాటముల
 భద్రవాద్యముల సేవధ్యచోద్యముల, శూద్రనాయకుల నక్షుద్రగాయకుల
 నృపతనూభవుల నిర్లిద్రవైభవుల, విపణిపద్ధతుల సువృతబలోద్ధతుల
 శుగ్రీతి నాదముల విశుగ్రతవిసోదముల, క్షీతిసురావళుల నంచితమహాకులుల
 వివిధవర్తకుల బ్రహ్మవర్తకుల, సవనధామముల యోషాలామముల
 సరిదసీకముల శశ్వత్తటాకముల, వరతపోధనుల భాస్వరవణిగనుల
 ననయంబుల గడుమనోహరలీల నెలసి, తనరారు తనరాజధాని సాత్తెంచి.
 వందిమాగధులు కైవారముల్ నేయఁ, గ్రిందుగా నర్తకగణము నర్తి-పఁ
 గలఘాతపాత్రులఁ గప్పరఁబుటార, తులునించి పుణ్యతతుల్ నివాళిప
 నెలరాలమేడల నిలిచి నాడెంపు, డలువల ముత్యాలనేసలు జల్ల
 తొడరి పోరణగండ్ల తోగ్రవలరాచ, పడతు లీక్షింపుచు భిభిషియనఁగ
 నాగమోక్తముగ ధరామగోత్రములు, మూఁగియాశీర్వాదములు బొనరింప
 మడుగక నాగరు బుడుగరలిడుచు, బొడగనకుభతూర్వములు బిట్టమొరయ
 కొలువుకూటముసాచ్చి కొంతసేపచటఁ, గొలువుండి యెల్లఁగ గొబ్బునబనిచి
 యంతఃపురంబున కరుదెంచుటయును, జెంతల నుడిగెఁపుఁజేడియల్ డాసి
 తరల సంపగినూనె దలయంటె రాజ, తిలకంబునకు వధూతిలక మొకర్తు
 నలుపగాఁ గన్తురనలుగిడె నొక్క, తలిరాకుఁబోడి భూతలమ హేంద్రునకు
 కల్లయగంధామలకంబిడె నొక్క, కలికి నృసాల శేఖరుని యౌదలను
 చాలుగొజ్జగనీట జలకంబులాన్చె, కలకఁతకఁతయొక్కతె నృపాగ్రణికి
 తడియొత్తె నొక్కపుత్తడిబొమ్మ యొంటి. పడఁతుక వసుమతీపాలముఖ్యునకు
 వలిపెమడుంగువల్లులు గట్టనిచ్చె, జలజలోచన యొర్తు సార్వభౌమునకు
 కలపంబు మేనిండఁ గలయనలరాదె, పొలఁతిమిన్న యొకర్తు భూనాయకునకు
 చేరి కొవ్వొకసరుల్ సిగఁజూపె నొక్క, వాఁజేక్షణ ధరావరకుఁజరునకు
 నవరత్నమయభూషణము లలరించె, పువుబోడియొర్తు సాంపుగ మహీపతికి
 పసిడిపల్లెరమున భామినియొర్తు రసిరసాన్నములిడె రాజన్యమణికి
 యెంగిలివార్వ నీళ్లిడె నొకమోహ, నాంగి పొంగి మహీర్షదవతంసమునకుఁ

గురుకొమ్మ మణిమీరి గూర్చుండ నేసి, మదతియొక్క తెలివే మరణియేమిట
 కపుంపుమిదే మొక్కికాంతాలలామ, వృషతికిదివ్వై యాని జేర్చి కపుమి.
 అంత నా పన్నెండుభాషనాయకుడు, పంతపంబున బొంగి నయ్యులేచి
 ననమించు బంగారుపావలు కొడిగి, మపలక చిత్రాంగి మణిపాదమునకు
 నరుదెంచె కెలియున్న యరుదెంచినరగ, దరియంగజని కన్నోదరి యుంగరితి
 గనుగొని యిదియేమొకా కల్పి నేడు, నినుగొన నొకతీరుగా మన్నననుచు
 మెల్ల నె యొద్ద నర్చిలె గూరుచుండి, యుల్లంబువలన కయ్యెన్మెల్లి కనియె
 నెలతెగో తలగొప్ప నిన్నెవలేమి, పలికి కొఱగానిపలుకులు వాంఛ
 దెలుపుమా పట్టికోంచి నీయెనుట, చలహరి దండించి చాలనెంచెదను
 నీమాటకెప్పి న నీయాజ్ఞ వినిన, భామగో పాడుపామైన నిలుచు
 దొరలు గింకరులు మంత్రులు పుగోహీతులు, గరియన నీయన గివకయండు)
 తలపున మెలగును దవెలియే దెరుగ, నలుగం గారణమేమి యలివేడనీను
 తగు మాంసతూలికాత్వముల్ విడిచి, పాగలుచు నేలపై బొంబాదనెల
 చీనీచినాంబర శ్రేణు లుండంగు, చానగో మలినపెద్దయం గట్టనెల
 తొడవులు సదలించి తోరంపుమేను, బదల పెద్దోదమం బాల్పదనెల
 చిలుకబోదలను మచ్చికజేసి చుద్దు, చిలుకపంకంబులుం కెన్న నేమిటికి
 నెమ్మి కూటువల నెన్ని కె గూడవెట్టి, నెమ్మితో నాటులు వేర్న నేమిటికి
 బట్టిగాదుల కేలబట్టి యింపార, గట్టిగా మాటులు గరపవేమిటికి
 తెలిపిట్టుమిం కేరడిసి మేల్బుద్ధి, కెటిపి మెల్ల నె నదల్ దిద్దనేమిటికి
 యెలనాగ సోయగంజెలయం కెలంగి, యెలమితో మాగుటుయెల్ల లూగవేల
 పెంపార వలిజలిలిలిపాటు వాడి, యింపుగా వీణ వాయించ వేమిటికి
 తగుకుక్రిమ్మించుటద్దయం జూచి నొకల, నలతెరి గన్తునాదు మలంకవేమి
 గమగమవలచు చిక్కినిమంచిగంద, మమరం జన్మమల నలదవేమిటికి
 జగిమించు కొత్తగొడైగ్రహాశరములు, సాగనుగాం గొమ్ముడి బట్టవేమిటికి
 కలికికొ చొక్కెపు కపురంబుగూర్చి, చెలువార దయలంబునీయ నేమిటికి
 యిన్నాళ్లవలె నాకు నెదులుగావచ్చి, చిన్నానగవులు చెంగలించంగ
 కులుకుచు తగుకువాల్ కొనజూపులెలయం, బలుమరు వలపాణం బలుక నేమిటికి
 చెల్లంబొ నీవరజేసి యిట్లున్న, తల్లదంబీన నెట్లు వాగుకుయంబు
 కలనైన నేనిరుగాదని మరుని, కలన నొంజొకయంతరి గలయంబు కలదె
 చిలుకకొల్పి నీచిత్రం దెలుంగు, తలినకెల్లందె పాక్షి తామరపాక్షి

జగమున నీవంటి సరసురా లెందు, గనపడదని సార కాత్మలోఁ దలఁతు
కలికి నీపాలిండ్లు గజనిమ్మపండ్లు, పాలతి నీకెమ్మొవి పుడేనెబావి
చాన నీనెమ్మొము జాబిల్లిగోము, మానిని నీకురుల్ మరునిమాగురులు
వనిత నీనూగారు వలిదేటిబారు, వినుతాంగి నీబొమల్ వెడవింటికోములు
చెలియ నీమీఁగాళ్లు చిన్నితాంబేళ్లు, మెలత నీమేసారు మేల్మిబంగారు
మమ్మ నీకెనయైనమగువ లేదెందు, మమ్మరనేయక మక్కువఁజూడు
వలరేని దాడికోర్వఁగజాల నింక, చెలిమితోఁ గాఁగిటఁ జేచ్చ రక్షింపు
ముగుద నీకెమ్మొవి ముద్దోసంగినను, పగడంబులును మంచి పలుగెంపు లిత్తు
నతివ నీవేనలి యంటనిచ్చినను, ప్రతిలేని వేల్పురారతనంబు లిత్తు
చెలువ నీచెక్కులు చేచుట్టినపుడు, కళుకువజ్రపురాలు కానుకలిత్తు
ననబోఁడి ననుఁజూచి నవ్విసయపుడె, యనువొప్ప యుత్యాలహారంబు లిత్తు
కులుకుగుబ్బలు గోర గుప్తనిచ్చినను, వలనొప్పఁ బలుజవాబంతుల నిత్తు
చలముమానవె యింక చక్కెరబొమ్మ, మొలకనవ్వులఁజూడు ముద్దులగుమ్మ
తాళఁజాలనుసుమ్మ తలిరులేఁగొమ్మ, మేలమేటికి లెమ్మ మినుకుపూరెమ్మ
కాయునేలింపవె కపురంపుదిమ్మ, వేమరు ననుబోవు వెలలేని సొమ్మ
యనుచు మోహము నిల్వనలవిగాకున్న, ఘనతర మాణిక్యఘటిత కిరీట
చటలకాంతిచ్చటల్ జగతిపైఁ బర్వ, నిటలంబువంచి తన్వికి మొక్కులిడియె.
అటల మొక్కిన నగ్గయాళిపాలంతి, పటాగతిఁ దనదుకాపట్టంబు నెఱప
నిదెయదనంచు లోనెంచి యిండుకయుఁ, గొరుగక రాజన్యకంజరుండులుక
నుసురఁచు వేడినిట్టార్పు నిగుడ్చి, మునుఁగు మెల్లనెఱిసి మూల్గుచు నేలఁ
గేలూనుకొని లేచి కేఁగఁటఁజూచి, వాలుఁగన్నులనీరు వగదలై పాఱ
గొడవలు దెరయ డగ్గుత్తికమీర, బుడిబుడి వెడయేడుపులు దోఁపఁ బలికె,
జననాథ వేటకుఁజని నీవరణ్య, మునసున్నచోఁ బొద్దువోక రాచిలుకఁ
గరముఁబూని బంగరుమేడమీఁద, నిరపుగాఁ గీడించు నెడలఁ బ్రాతేయ
కరరేఖయోయనంగా నివినుండి, పరువడి నెకవెల్ల పార్వంబువచ్చి
చెంతవ్రాలినదానిఁ జేకొనిమెలగు, నంతలో కడిదియొయారంబుమీఱ
పారావతంబు నెపంబున నిటకు, సారంగధరుఁడు వేఁజనుదెంచి నన్ను
గనుఁగొని యత్యంతకామవికార, మున మేనెఱుంగక ముదమునఁ బలికె
మొలకపుత్తడిబొమ్మ ముద్దులగుమ్మ, వలపుగొజ్జగిబంతి వన్నెలదొంతి
యాముఁజేనుఁగగున్న యన్నులమిన్న, గోములనడుదీవి గుఱ్ఱలేమావి

పూచనెన్నెలనిగ్గ పొగడపూమొగ్గ, కైపుమిరిససామృ కడిదిరాకొమ్మ
 సోయగంబులపోక సొగసులవాక, కాయజువిరిచిల్క కలికిరాచిల్క
 నీరూపు నీయేపు నీరుద్దుజూపు, నీరంగు నీయంగు నీమేల్ హూరంగు
 నీయొప్పు నీచొప్పు నీజాణతనము, నేయన్నలకు నైన నిలనెన్నగలదె
 వనిత నీకే జాలవలచితి నింక, ననవింటితులువ చే నలియంగనీక
 నీకవుగిటంగూర్చి నేడు నక్ష బోవు, చేకొను పుణ్యంబు చెలిమిఁ గైకొనుము
 రాకేందువదన పారదమందహాస, కోకిలకలవాణి కుందోభరదన
 మదమధువృతవేణి మలయజామోద, మృదుమధురసల్లాప మృగరాజమధ్య
 పరిపక్వబింబోష్ఠి పల్లవపాణి, ధరనిభోజ్యలకంతి తారకానఖర
 లికుచవక్షోజ నాశీకపత్రాక్షి, ముకురకపోల జాంబూనదగాత్రీ
 కుసుమకోమలి హేమకుట్మలనాస, బిసబాహువల్లరి పృథుతరజఘన
 భుజగోమావలి పులిననితంబ, గజరాజగామిని కచ్చపప్రపద
 కార్ముకభూషణి కరభోరుకాండ, నిర్మలాభోగతూణిగోరుజంఘ
 శ్రీకారకణ్ఠసరిన్నిమ్మనాభి, కోకనదోల్లస త్రోమలచరణ
 యనుచు నగ్గలపుమోహమునఁ బార్థింపు, చెనఁటిపైఁ గన్నెఱఁజేసి యిట్లంటి
 నోరిదురాత్మ నాయొడయండు వనికి, దూరమేగుటెఱింగి తుగ్గిసనవచ్చి
 పినతల్లియనక ముప్పిరిగొనుతమినిఁ, బెనఁగఁజూచెదు గొర్వవ్వెల్లున సహహ
 మానంబు పొంగింబు మనుజేంద్రుసొమ్ము, గానెంచి మెలంగునైఖరిదాన నేను
 నీవంటితులువమానిసిఁ బొందఁగలనె, పోవు మూరక కానిపోకలఁబోక
 యనియదలించిన నడఁగక వాడు, ఘనతరకామాంధకారంబు దొట్టి
 బలిమిఁబైకొని బట్టి బాములఁబెట్టి, కులుకుగుబ్బలు వాడికొనగోల్లవచ్చి
 కాఁగలపనియెల్లఁ గడతేర్చి పిదప, నేఁగె నన్నకసన్న నింకేమిచెప్ప
 పొదలుచుండేకడంబున కద్దమేల, యిదె చూడుమంచుఁ బయ్యెదనాపి చూపి
 కొమరుఁ డంటినాఁడె కోడల్నైతి, తమినింక నీవంట ధర్మంబుగాదు
 రతిసుఖంబులఁదేల్పు రత్నాంగికడకు, క్షితితలాధీశ వేంచేయు మూరకయె
 యీవిధమెల్ల నీకఱిగించుదాక, నోవసుధాధీశ నోచ్చితి నింక
 ననుజూడుమంచుఁ గగ్గిన నతేనిచేతి, సునువాలువెఱికి గొంతుకఁజేర్చ నలికి
 వనితకేల్ వట్టి యన్వాల్ విడిసించు, కొని జననాఘుఁ డకొమ్మ కిట్లనియె.
 మెలితరొ నాయాజ్ఞమిఱి నిన్నిట్లు, గలఁచిన కైలాటకానిఁ గుమారుఁ
 డని మనిఁగనికరం బరయక శిక్ష, యొనరించి నీమనియుడుకెల్లఁ దీర్తు

నాహా జగన్మోహనాంగి యిబ్బంగి, సాహసం బొనరింపజనునె నీకిపుడు
నాయట్టి గూలోకనాథునిఁ జెంది, తోయజానన యింత దుఃఖింపనేల
రాజుపట్టియ్యితి రంభయన్మాట, యీజగంబునఁ బెద్దలెన్నఁగా వినవె
నామహారాజ్యంబు నామణిద్రవ్య, హేమచామరహయా నేకపాదికము
తెల్లప నీనెకావే పరికింప, చెల్లంబో నీయాజ్ఞ చెల్లుటలేదె
ననబోడి నీవు గిక్కురుఁ గీడుబాదవ, నినుఁబాసి త్తణమైన నేనోన్వంగలనె
వాడుచేసిన దోహవర్తనావాని, పొందియాచ్చునుగాక పొగలేల నీకు
వనజాక్షి ననుజూడు వగపెల్ల వీడు, మని యూరడిలబల్కి యపుడె శుద్ధాంత
మునకేగి యొకయీరమున మేనుజేచ్చి, మొనయు చింతాభరంబున వేగించుండె.
అని నిరంతర సద్గుణావాలుపేర, ననవద్య దానవిద్యాలోలుపేర
శమన దుర్గగోపశమనునిపేర, గమనీయగోరాజగమనునిపేర
తరుణేందురేఖావతంసుని పేర, నందైత్యకులతమోహంసుని పేర
సురవాహినీజటాజూటూనిపేర, గురుతర శ్రుతికుటూఘోటూని పేర
తపనీయశైల కోదండునిపేర, దపనప్రతాపనోర్దండుని పేర
నగతనూజామనోనాథుని పేర, యుగపదాహ్లాత శత్రుయోధునిపేర
దూరితాఖిలఘోరదురితుని పేర, సాగపుణ్యోదయచరితుని పేర
సింధురాజినదివ్యచేలుని పేర, బంధురామర లోకపాలునిపేర
భుజగకులేంద్రవిభూషణు పేర, సుజనదరిత్రతాశోషణు పేర
బ్రతిదిస కైలాసభవనునిపేర, నతితరాఖిల జగదవనునిపేర
బురహరుపేర శంభునిపేర భక్త, వరదునిపేర సర్వజ్ఞునిపేర
జితరతమాక్షలక్ష్మీప్రదు పేర, గరుణాత్ముపేర శంకరుపేర సుగుణ
మహితుఁ డంచిత మూచిమంచివంశాబ్ధి, తుహినధాముఁడు బుధస్తుతచరితుండు
ఘనయశోన్వితుఁడు గంగనమంత్రినూళి, తనయుండు తిమ్మసత్కవి రచియించి
తమినిడ్డ సారంగధరచరిత్రమున, నమరంగ నిది ప్రథమాశ్వాసమయ్యె.

శ్రీ రస్తు.

సారంగధరచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

కర గుణసార చిరశుభాకార, భీకరరిపుమూర పృథుతరోదార
కైలాసనిలయ శంకర మహాదేవ, నీలకంధర యీశ నిఖిలలోకేశ
యవధరింపుము వేడగ నలరాజ రాజు, దవిలినవంత నంతటఁ గొల్వొకూట
మునకేఁగి మంతుల బుధుల దీర్పరుల, జనవధులఁ జుట్టల సంగడికాండఁగి
బనివడి రావించి భావంబులోన, నెనయుసంశయమున నించుకదడవు
చింతించి చెప్పక చెల్లదటంచు, నంతటఁ దమకుఁ జిత్రాంగి దెల్లమిగఁ
జెప్పినతెఱఁగెల్లఁ జెప్పి మిరిప్పు, డిప్పని కెద్ది వాగెఱింగింపుఁ డనిన
వారలందఱుఁ దలవంచి మాటాడ, నేర కబ్బురపాటు నివ్వటిలంగఁ
గనవినరాని దుష్కర్మ మిదెట్టు, లనిన దోసముచెందుననుచు నొంజొరుల
ముఖములు గనుఁగొంచు మొగిబహిద్దేశ, లిఖితచిత్రాంగికారలీల నుండి
రందు నయార్థవృం డనుమంత్రితీలకుఁ, డందఱువినంగ నిట్టయె రాజునకు.
అవనీశ యిట్టిఘోరమగు పాతకంబు, దవిలివాకున్వసు దలపంగఁ గూడ
దేజాతులందు ముందేకథలందు, నేజగంబునఁ జూడ నిట్టి దుర్వృత్తి
పరువడి దననీటు పచరింపులోన, ...

దలచిన దొలుతటి తప్పానొకాదొ, జలజాక్షి యూరకే సవతియారసముఁ
గైకొని చంపింపఁ గల్గలుకూర్చె, గాక యిచ్చాట నిక్కంబేయటన్న
గలికిచే నదియెల్ల గట్టిగా మీరు, దెలుసుకొన్నదిగాదె తేటతెల్లమిగ
తులునలొదురుగదా దొరబిడ్డ నెందుఁ, బలుకులేమిటి కింకఁ బనిదప్పెజుమ్ము
పండెనీసిరి చేటువాటిలెఁ గొలులు, నిండె నింటఁ గులంబు నీరురావలనె
తలకొనె నవకీర్తి తప్పె ధర్మంబు, తలనంపులయ్యె నందఱిలోనఁ జాల
చులుకనైతోచె నివో దొరతనము, పలచనయ్యెనువాసి పృజ్జలడంగె

26056

25343

గావున గొడుగక కనికరపడక, భూవర పీనతల్లిఁ బొదవిన ఖలునిఁ
 గొడుకింతయును లేక భూరవృణంబుఁ గదిసిన యంగభాగంబును బోలే
 ఖండించి తేజంబుఁగను మిట్లుగాక, దండించి పోఁగోలఁదలఁచితివేని
 కడుజబ్బుపడుఁజుమ్ము కార్యంబులెల్ల, నిడుమ లంతంతకు నెడవకపాడవు
 ననవిని మతిమంతుఁ డనుమంత్రితీలకుఁ, డనుపమానయశాలి యప్పశిట్టనియె.
 జననాథ యిదిశాస్త్రసమ్మతిగాదు, ధనముబోయిన మనస్తాపంబొదవిన
 దనయింటఁ గానివర్తన మొకతైన, ఘనులకు వెలిసేయఁగాదండు బుధులు
 పినతల్లులిండ్లకుఁ బృథివి నెందైనఁ, జనవునఁ గొడుకులు చనుటేమితప్ప
 తమతప్ప మగవారితలఁచెట్టి దుండ, గమున బొంతులుపల్కి కారింపఁజూతు
 రతివల డెందంబులరసి కన్దొనఁగ, క్షీతిలోన నేరికెఁ జెల్లదు నుమ్ము
 మనినుంచుటొక్కటి మరియాడుటొకటి, కదిసియెనర్చుటొక్కటి తోయ్యలలకు
 కపటంబెకాని నిక్కంబింతలేదు, చపలనేత్రీల నమ్మజనదు నృపాల
 తనయునినైన సోదరునైన మతియు, జనకునినైన
 తిలకించిచూచుచోఁ దెజవలకెల్ల, జిలజిల మరుగిల్లు
 హితోడ ద్రోపది యాడనా మున్ను, పరికింపనటులె యిప్పడతియు నతని
 గొనబుగన్దొని పొందుఁగోరిన నియ్యి, కొనక నచ్చుటఁజేసి కొఱకొఱపూనె
 ఖండింపఁదలఁచి యొకల్లపుట్టించె, నొండెద్దియును గాదహోవివరింప
 నొండుగొండె మెటుంగ కుందడుగోల, బండుసేయదలంచె పడఁతియిట్లాడె.
 నింతియెకాని యదింతియెకాని, వింత యింతయులేదు వినువానివలన
 సారంగధర కృపాసంజ్ఞాతుఁడైన, సారంగధరుఁ డిట్టిజాడలవాఁడె
 నెలఁచినొంతుట గోడవేసినయిట్లు, ... మగబొంతు దడిగట్టినట్లు
 ననుమాట మును పెద్దబాడంగ విననె, తనయునివలన నేతప్పను లేదు
 వినితమాటలు వినినలపాఱఁ గన్న, తనయునిఁ జంపింపఁదలఁచెద వేని
 కైకమాటకు రాముఁ గానలకనిచి, శోకార్తినే జాలనుక్కిన పంక్తి
 రఘునితెఱంగున రాజేంద్రీ నీవు, పృథుశోకములపాల భీతిలేదునుమ్ము
 నావిని పెద్దలందఱు మతిమంతు, నావినీతికి మెచ్చి యవునవు ననిరి
 కార్యనిశ్చయబుద్ధి గలుఁగక భూప, వర్యుఁ డూరక తలనంచుకయున్న
 నారసికాగ్రణి యనుమానసరణి. యారసి నీతిజ్ఞుఁ డనుమంత్రి పలిక
 మనుజుల్లభ మతిమంతుని బుద్ధి, వినఁదగుఁగాని ... యేల వలదు
 ననబోడిమాటలు నమ్మికచేసి, తనయుని వధియింప ధర్మంబుగాదు

తగువారిఁ బనిచి యాతనినడిగింపు, మగపడుఁ దన్నిభంబంతయు నపుడు
 మాటలనరుసవెంటి నె కర్తంబు, తేటతెల్లంబుఁగాఁ దెలియంగనచ్చు
 దుడుకుచేసితివేని దోసంబు దొరలు, చెడుఁబ్రొయ్జనమెల్ల సిద్ధంబునుమ్ము
 నావుఁడు వనుమతీనాయకుఁ డటలె, వేసేఁగఁ దద్దయు వెరవరులైన
 పెరిగడలఁ బనిచిన బిఱబిఱ వారు, జగతీవరాత్మజు సమ్ముఖంబునకుఁ
 జనిన నాతఁడు గుండెరుల్లని వారిఁ, గనుఁగొని యడలుచు గల్గదకంతుఁ
 డైపల్కె నపుడు మీరందఱు నివటి, కేపని యెడలహుహించి వచ్చితిరి
 తెలియఁజెప్పడటన్న దిగ్గునవారు, పనికి రిట్లు పాణిపన్యముల్ మొగిచి
 నరనాథతనయ నిన్న విభూడు వేట, కరిగినచో నీవు హాళిఁ జిత్రాంగి
 లోగిలిఁజొచ్చి యాలోచిక్షి హాళుల, లోగివరాస్త్రక్తి లోగిలిగొనఁగ
 నఱిమఱికేలికి నర్థించుటయును, తెజన యిందుకయైనఁ దెజవిడకున్న
 సారసశరశరాసారసంఘాత, భూరిన్యధాపరాభూతుఁడ వగుచు
 బలిమి కాఁగిటఁబట్టి బాములఁబెట్టి, తొలఁగినచ్చితటాచుఁ దొయ్యలి దొరకు
 వెఱగుమీఁగఁ విన్నవించిన నతఁడు, కొఱకొఱతోడ నిన్తోడుకని యనక
 సమయింపఁబూని నిజంబుఁ గల్గయును గ్రామ మొప్పు నిన్నడుగఁ బంచెనుమ్ము
 కలపఁడమెల్ల నిక్కంబుగ మాకు, దెలియఁజెప్పవటన్న ధృతిచెడి యొన
 మళ్ళినాయ చలంబుమానక యెంత, దుశ్శీలమున కితి దొరకొనెనంచు
 శృతియుగళంబు మూసికొనియె కొమరుఁ, డతిమ్ముమాక్తుల నిట్టులనియెవారలకు.
 వినుఁడయ్యలార నావిన్నపం బిపుడు, జనపతి వేటసుఁ జన్నపిమ్ముటను
 నాతోడిరాజనందను లెందఱొచ్చి, పీఠినాటలకునై పిలిచిన నరిగి
 బారావతంబులఁ బందెంబునరసి, తారావళమునకుఁ దమకంబుతోడ
 నెగయవైచిన దద్ద యేపున నేఁగి, మగుడక నాచేతి మతకరిపులుగు
 చిత్రాంగి నగరుఁజొచ్చిన నప్పయోజ, పత్రాక్షి యాపుల్లఁబట్టి దాదుటయు
 పినతల్లియని మదిఁ బెద్దియునమ్ము, చనువున నచటికిఁ జనిననయ్యమ్ము
 వలపాఱ ననుఁజూచి వలరాచపనికిఁ, బిలిచినఁ గాదని పెనఁగినచ్చుటయు
 నాతస్సు నీమీఁద నట్టినరించి, జేతులుఁ గాళ్ళును జెలపింతుననుచు
 కినుకతోఁబలికిన గిజగిజలాడు, కొనుచు నింటికివచ్చి కొంకుచునుంటి
 తల్లి నాపైనట్టి తప్పిడినపుడు, చెల్లించి విభుఁడది చెవిఁబెట్టినపుడు
 నేనెఱుంగనటంచు నేమముల్ వలుక, మానిపోవునె రి త్తమాట లేమిటికి
 తెజవమాటలకు ధాతీవిభుఁ డలిగి, యరుగఁబంచిన నేమి యనఁగలవాఁడ

భూతలేశ్వరుడ నక బోమదైవంబు, మాతల్లిరత్నాంగిమారు చిత్రాంగి
యని డెండమున ననయంబు భావించు, వినుఁ డిందులకుఁ బురజ్వేషియెసాక్షి
జగతీతలంబెల్ల శాసించురాజు, తగవుదప్పక ధర్మతత్పరుం డగుచు
తీరమొప్పు నేవభూదేవతాగ్రమునఁ, బరిశోధనముచేసి పట్టి గట్టిగను
తప్పగల్గినచోట దండించుమనుడు, తచ్చుక శుభములు దలకొనుననుడు
దిటముగా మజల నత్తైవనెయ్యడిగి, పటాంత నిజమెల్లఁ బరికింపమనుడు
పొండు మీరని వస్త్రభూషణావళులు, డిండుగానోసంగి పుత్తైచిన నాయ
ధరణీశుకడకేగి తమకు సారంగ, ధరుడు జెప్పినరీతి తప్పక జెప్పి
యధిప కుమారునం దరమరదలఁచి, నధియింపఁగూడ దన్వనిశనే మజల
గట్టిగాబెదరించి కల్లయు నిజముఁ, బట్టబోలునటన్న పార్థినేశ్వరుడు
మంచిది మీ రన్నమాటచొప్పుననె, కొంచక మఱియు నక్కొమలఁ దెలుసు
కొందము రండని గొబ్బునవారి, నందఱెదుర్కొని యటకేఁగటయును.
కనుఁగొని చిత్రాంగి గద్దియడ్చి, కనువోయికోసల వెక్కసముఁ జాలు
కొను వేడికన్నీరు గోళ్లమీటుచును, తనువునాంక ముగ్ధయుఁబోలె మేలి
మునుఁగు చక్కఁగఁదాల్చి, మోమరవంచి, పసిఁడికలమునీడ బాగుగ నిలిచి
యున్నఁ గన్గొని పెద్దలుమ్మడినప్పు, డన్నీలవేణి కిట్లని వచియించి
రమ్మరొ నిన్న మీయండకుఁ బారు, వమ్మునెపంబున వచ్చి సోయగము
దైవార సారంగధరుడు కామార్తి,
... .. జేయ వే మిమునంటి చెయినట్టి దుండ
గముచేసి నీరాజుగారితో మీర, లమితాగ్రహస్ఫూర్తి నాడితి రనుచు
కినుకతోఁ బతి వానికేవల మమ్ముఁ, బనిచిననేగి యేర్పాటుగాఁ దెలిసి
వచ్చితిమనుచుఁ దద్వాక్యముల్ పూస గుచ్చినరీతి నక్కొమ్మకుఁ దెలిపి
వనిత యక్కొమరునివలన దోసంబుఁ, గనుఁగొన నింతయుఁ గనరాగు నీవు
నిజముగా విప్రసన్నిధి నున్నమాట, గజబిజి నేయక గట్టిగాఁ బలుకు
దబ్బరలాడిన దైవంబు నిన్ను, గొబ్బున నిడుమలఁ గుడిపింపుఁజమ్ము
కొమరునిపై పట్టిగొడవలు బెట్టి, సమయింపఁదలఁచుట చనదు ...
... యతోధర్మస్తతోజయం బనియు, తలఁచిచూడఁగ నాన్పతాత్పాతకంఠ
రమ్మనియును బలుకుక్రిమములు విననె, కొమ్మరొనీవు గన్గొనని శాస్త్రములు
గలవెయటన్న నక్కలికి లోనులికి, యలుకమీరఁగ వసంతాగమారంభ
లలితరసాల పల్లవరసాస్వాద, కలవాకషాయిత కంఠసోత్కంఠ

కలకంఠకులనఘాకాకలిధ్వనులు, నెలుగెత్తియేడ్చుచు నృపున కిట్లనియె.
 ౧. రాజ నన్నింత యుడికింపనేల, గారాబుకొమరుని గాదనలేక
 యూరెల్లఁగూర్చి యయో రట్టుచేయ, మేగయె నంతల నిడికడుదాని
 తలవంపులయ్యె నందఱిలోను సిగ్గు, దొలఁగె మానంబెల్ల ధూళినడంగె
 మానహీనంబైన మానిని బ్రతుకు, మానవేశ్వర యంతమాత్ర మూహింపు
 చెల్లంగా నేడు నాచెంత నీకింత, యెల్లదమైతోచె యిటుల బబ్బారు
 కతకుకాళ్లను నుఱి కడనకుఁ జెరులు, వతఁడొచ్చెద వింక నందఱిగోన
 గన్నులు నల్లఁగాఁ గనుఁగొను మిపుడు, పన్నుగా మఱియొక్కపాళి యటంచు
 గమ్యాన కరిమురిఁ గాల్చుద్రొక్కచును, గయ్యాలి పయ్యెదఁ గడకొత్తివైచి
 పులిసిట్లుగి మ్మెడు సొగడు సిద్ధెంపు, నలినబ్బగనూరి నర్యులు జూపె
 చూపిన దలలునందుకొని యందఱును, హాపరమేశ్వరాయంచు నున్నంత
 నిదియును దబ్బరయే చూడుడంచు, మదిత దుప్పటిఁజెచ్చి మందఱుఁబెట్టి
 యగయంగ నివ్వల్ప యతనిదొ నాదొ, వెఱవొప్ప మీరెల్ల విసరించిచెప్పు
 డనుటయు నితఁ సంశయంబేల రండు, పనిలేదు తడయ నిప్పునికని నృపుఁడు
 గొల్లున నారిఁదోడ్కొని సభకేఁగి, ప్రబ్బెడుకినుకతోఁ బ్రాక్షులనెల్లఁ
 బిలిపించి బలిమిమై పినతల్లిఁ గనయు, ఖలుని నేకియ కాన్తిగావింపవలయుఁ
 దెలియఁ బలుఁడటన్న ధీనుతులెల్లఁ, బలికి రిట్లని మహీపతి యిట్టిశులునఁ
 బట్టి నట్టనవిలోపల మొఱుయిడఁగఁ, గట్టి చేతులుకాళ్లు ఖండింపవలయు
 ననివిన్నవించిన నట్లెకావింపుఁ, డని యారెకులఁబిల్చి యానతియొరగి
 భూమినల్లభుఁ డంతిపురము సొత్తించి, వేమఱు దొసఁగుల వేఁగెనుచునుండె.
 ఆయెడ దోగిహురాలైన జిత్రాంగిఁ, బాయక కన్గొన్న పాపంబు దొలఁగ
 స్నానంబొనర్చు గొన్నననేగెననఁగఁ, బూనిపశ్చిమముహంబుధిఁగంగె నినుఁడు
 తగవుమాలి కుమారు దండించఁగోరె, జగతీకుఁ డిదియొంతసాహసం బనునుఁ
 గనవచ్చు భేదరాంగనల మేచాయ, లన సుజకంజాయ లలరాజె మింట
 కామాంధుఁడై కన్నుఁగానక భోగ, కామినికై పుత్రుఁ ఖండింపఁదలఁచె
 జననాథు నపకీర్తి జగములనిండె, ననఁ జీఁకటులుపర్చె నఖిలదిక్కులను
 చెలిని గట్టిగ బాసచేయించి నిజము, తెలియకఁ గొమరు బాధింపరాదనుచు
 ననిమిషాత్ మినుపెచ్చునందిడ్డ నిప్పు, తునెలన రిక్కలుదోచె నభ్యమున
 తనవేరివాడును దననంశకరుఁడుఁ, దనుబోలు భువనసుందరుఁడును నైన
 పారంగధరుని ద్రించఁదలంచె దోస, కారియె నృపుఁడని ఘనతరకోగిధ

రసపూరితాస్మక్తై రవదోచేననగ, సాసగం దూరుపుకెను బొడమెజందుండు
 కూర్మరత జిత్రాంగి కొడుకు జంపింప గోరెబో దనచేటు గోరంతయైన
 గననేరననుచు నగ్గలముగ జేరు, కొని నభోవాణి పక్కున నవ్వెననగ
 జడిపిచానలకల్లం జేటానగూర్చి, గడితమై జగమెల్లంగప్పె నెన్నెలలు
 తనమాట చెల్లెనిత్త తీనని యుబ్బి, కనుగొని చిత్రాంగికన్నుల బోలి
 కలువలు దొగలు చెంగలువలు నల్ల, గలువలు వికసించె గమకరముల
 రూఢిమై దోమకరుం డగురాజు, జూడరాదని వీగుచొప్పున బద్ధి
 సీసతి వదనమెత్తె మోడ్చుకొనియె, వేసర చక్రముల్ నెత్తల బిట్టవలె
 నపుడ రేకులు మహాగ్రాహ్యుల్ నిగుడ, విపరీతగతి బయల్పెడలి వాటింపు
 నడునెత్తిసికలు గీర్నామముల్ నలుపు, ముడివదులె డెందకార్ములను మొహండ్లు
 కురుచదుర్దులు రాగికోర్మొసములు, గొరకయీటెలు గండ్రొగడ్డ-డ్లు వంక
 కత్తులు మొలసీలికాసెలు వేప, బెత్తులు నురెలు ముప్పిరితాళ్లు నల్ల
 గొంగడులునుగల్గి గొర...బజచి, పొంగుచు నరనాథుత్తుతో నగరు
 జొచ్చిన వారలజూచి యక్కొమరు, డచ్చెరుపాటూని హోయని సోలి
 నివ్వతోక్కినరీతి నిగివైబడ్డ, చొప్పన నెత్తలమార్పుచు దనలోన
 కటకట చలపట్టి కట్టజియగుచు, గుటిలతఁ దల్లియిగ్గొడవఁ జేర్చుటకు
 తండ్రియు నిగతైనదయలేక యిట్టి, వేండ్రొపుఁ బనికట్లు వీరగనలిచె
 తగుమంతులిను నీకుడగ దిదియనక, పగవారి నలెజూప బాల్పడిరహహ
 ధర్మమించుకయైన ధరణిపై లేక, నిర్మూలముగుట గాన్పించె నన్నైన
 మోసంబుఁజెందక ముందుముందుగను, వాని యెచ్చటికైనఁ బరతెంచుచుడిగి
 పొంగుంగలిగిన బలుసాక్షులైన, పోణి నేరుకతిని భువిమండనవు
 ననుటెరింగియు నేడహహ చేజిక్కి, బానుపుదూలెడు పిట్టపోలిక నుంటి
 పూనినకర్మంబు పొదివి యెందైన, బోనిచ్చునే నెఱ్ఱిపోకలు గాక
 కర్మంబు దిప్పినకరణి దిగ్మృగక, బేర్మితో విధికైన బ్రీనిలిపోజను నె
 పదికింప నాకిక పార్వతీవిభుడె, పరిగాక యన్యులెంతటివార లనుచు
 దిటముగ్గొకొనియున్న దివిరియక్కొమరు, నటమాది తలవరు లడలుచు డాసి
 నతిచేసి రాజనానతి యెరింగించి, యతనిరత్నోర్మిక యానవాల్ చూపి
 సిగపట్టి పెడమర్లచేతులు దిగిచి, బిగగట్టి లేజొకపిల్లను బొదలి
 కొని పారుతెంచు కుర్కురములకరణి, గొనిపోయి పురచెంతఁ గూర్పుండఁబెట్టి
 వదురేయి వనిలోన నజకుదమునుచు, గడడలో వలగొని కామక యుండి

రవ్వార్త సీమలనాలించి దద్ద, నెవ్వడి మూర్ఛమునింగి రత్నాంగి
 పెల్లన తెలివొంది మిడుకుచు లేచి, తల్లడంబున గుండె దడదడలాడ
 పెదవులుదడుపుచు పెంపెల్లఁ నూలి, వదనారవిదంబు నన్నియదగుఁగ
 జాలి డెందములోనఁ జాలపెంపొంద, వాలుఁగన్నులసీరు వరదలై పాఱ
 నడుగులు దడలుడ హారముల్ వీడ, తోడవులుపడల పెందురుము జీరాడ
 గడగడ నసమలేఁగొను వడంక, నుడుఁగక బజిబడి నూర్పులునిగుడ
 హకుమార మనోభవాఁచితాకార, నీకిట్టి నేడ్పాటు నేడు తాటిశెనె
 యనుచు నశ్వంతేశోకాకాంత యగుచు, జననాథుపాలికిఁ జని యిట్టులనియె.
 ధరణీక నేడు నాతనయరత్నమును, నిరుపమ సౌందర్యనిధిఁ జగపనేల
 మేలాలుపచరించు మేలాలు మదిని, గీలించుకొని చేడుగీ లించుకైన
 నరయ నేఱక చిక్కి- యక్కట పెక్కు, వెరవులవును గొడ్డు వీఁగినన్నట్టి
 కొమరుని నురుపుఘృగుణపయోనిధిని, విమలాత్మ నురుచుగావింపఁ బూనుదుర
 పుడమిలో మునువొరల్ భోగకామినుల, నిడుకొన్నవారు లేరే వారతందుఁ
 దొడవులుఁ జీరెలుఁ దొడుకులు నూళ్లు, విడిముడియును గందవీటికాదులును
 కడునొసంగిరి గాక కట్టడులగుచు, గొడుకుల బోకార్చుకొనిరె యీశీతి
 పురహరువరమునఁ బుట్టినవాడు, పరసతీవిముఖుడై పరగెడువాడు
 చెల్లఁబో యితఁడెట్లు చెనఁటియై సనతి, తల్లితోఁ బెనఁగొనఁడలఁచె డెందమున
 పినతల్లులిండ్లకుఁ బృథివివెండైనఁ, జనువున గొడుకులు చనుటనేరంబె
 చూపోవఁజాల కిజ్జాటుకత్తియయె, పాపనిపై వట్టిపాపంబుఁ గట్టె
 కామాంధుడవుగాన కానక నీవు, ప్రేమవీఁడెను కన్నబిడ్డనిమిఁద
 క్షీతిలోనఁ జేతనాచేతనజ్ఞాన, మతికామకుల కెందు నాత్మలోఁగలదె
 తరుణి పెట్టినమందు తలకెక్కి- యందు, నిరవుగా నీయొడలెఱుంగవు నీవు
 పాలితిమాటకుఁ బుతుఁగ బోలయించెదేని, పలుతెఱంగుల శపింపర నిన్ను జనులు
 నిందయుఁ బాపంబు నిజకులాత్మయము, కెందదేటికి సాహసించి యిచ్చంగి
 సకలదిగంత రాజదాిజసంస, దకలంకలీలానిరంతరోల్లసిత
 సితకీర్తిచందికాంచితుడవై వినఁగ, గతినిష్ఠ నీవివేకం బెందునోయె
 ననిత లేఁబడివేలు వత్తురు గాని, తనయుఁడు గల్గుటెంతయు దుర్లభంబు
 వలువదిప్పని మహివర నాదుమనవి, తలఁపుననిడి వేగ తనయుని మునుపు
 కాకున్న నొకకొంత కాకుచేయించి, కాఁక మమ్మునుపోలుగడపి పుత్తెంచు
 కొడుకును నేనును కోడలుంగూడి, పుడమి నెచ్చటవైనఁ బోయియుండెదము

చాలించుపంతంబు నైరించుతప్ప, చాలు మాకీభూమిసామ్రాజ్యపదవి
 యనివేడుకొనిన రత్నాంగిఁ దలంచి, మనుజేశుఁ డేమియు మాతాడకుండె.
 అటులున్నఁ జూచి రత్నాంగి డెందమునఁ, గలుకటలుబడి యహా కార్యంబుదప్పె
 దిటముగా పిడుగు మొత్తినరీతి నితఁడు, కటికెతనంబూని కదలకున్నాడు
 దరియొవ్వరింక నిత్తరి నిదిమాన్పు, హరహర కఠినాత్ము లధిపతు లెన్న
 తనయునినైన సోదరునైన బంధు, జనునైన దనుగన్న జనకునినైన
 మానక రాజ్యాభిమానంబు పూని, మానవేశాధముల్ మడియిపుచుండు
 భువిలోన రాజ్యాంతమున నతికంబు, ధునిమని స్పృతులు పొందుగఁబలుకఁగాడె
 కాపట్య మధికంబు కనికరంబిల్లె, కోప మెక్కువ శాంతగుణము కొఱంత
 చాంచల్యమురపు హింసాబుద్ధిఘనము, వంచకత్వము పెల్లు వర్తనల్ నున్న
 చలచుదట్టము సత్యశాచముల్ కల్గ, నిలుకడనాస్తి దుర్మతిగాటంబు
 పరధనాపేక్ష నిబ్బరము చీ యిట్టి, ధరణీశ్వరుల కేటి ధర్మమార్గములు
 కొడుకు నెట్లు బోలుకొనుటకై యెగ్గు, పడక చిత్రాంగినె సాగ్ధిమటాప్పు
 కార్యాధిపతితోగర్వమటంచు, నార్యులు దఱుచుగా నందురుగాడె
 యనుచు సయ్యన నగ్గయాశిపానిటికి, జని వివయంబుమించఁగ నోనిబలికె
 సఖియలో చిత్రాంగి సారంగధరుఁడు, ప్రకటింప నీముద్దుపట్టిచు కాడె
 పాపనిపై యంతపంతంబుఁ బట్టి, కోపించి దండింపఁగూడునె నీకు
 తనయు లాకొక్కవేళ తప్పచేసినను, కినిసి తల్లుబహారి గెడపఁబూనుమరె
 పినతల్లి వేదనోపినతల్లిరనుచు, జనవున నతఁడు నీసముఖమునకు
 బొడఁగనవచ్చిన బూమెలుపన్ని, కడురిత్త దొంగులు గట్ట నాయాదె
 తలఁపంగ నొకమహీధవు చెట్టఁబట్టి, నెలకె నీవొకటియు నేనొక్కటియునె
 సవతిబిడ్డనుబట్టి చంపించెనుచు, భువనంబులో నిందబొందుట మేలె
 హంసగామిని లెస్స యాత్మఁజింతించు, హింసకన్నను బాప మెంచునుగల్గ
 చీరసం బెదలొననిడక యివ్వేళ, గారాపుకొమరునిఁ గాచిరక్షించు
 మనివేడుకొన నది యాకులతాడి, యనువున మోఁగుచు నాపె కిట్లనియె.
 సరిసరి యోబా చాలుచాల్ మేలు, దొరసానినని నీటాదొరలఁ బల్కెదవు
 రాచబిడ్డఁడననుచు రమణి నీతనయుఁ, డెంచి తా మగనాళ్ల యిడ్లెల్లమారి
 కొవ్వన బలిమిఁగైకొని సిగ్గుగొన్న, నవ్వుచు గొదికి మిన్నకయుండవలెనె
 కొమరుండు దెరువాట్లు గొట్టుచున్న, దమిలోడ జనకుండు తగవులుచెప్పు
 నన్నట్లు తనయుని యాగడాల్ గగ్గిమ్మి, తిన్నఁగా చక్కట్లు దిద్దఁజూచెదవు

సంగారములకున్న చెలియ నీకొడుకు, నంగవాచియట్లు నవ్వుతెనుట
 క్రిమముంపు నొరులనేరదు తెంపుగాని, తమరివ్వతెంతుక మా నెవ్వరైన
 ననుసమగునాచాలి ననుకొనుగాని, కన తెంపియును తెంపివనకొనక
 జగదుండగీడనబాలు తనూకా, చగచలి యంతక చరమెదవొరుల
 పొలంతినో తమచల్ల పులిచల్లయనుచు, బలుకనుచే యెట్టివానుట త్రా
 పాపనినునుటు పాపమంచునెడు, కోపున దట్టెదైకొనుట పుట్టుండె
 కొడుకునేరదు లెన్నుకొనక నేవహూ, యనబువహుల నన్నాచనవ్వెదపు
 పోపామ్ము కొకగానిపోకలు మారి, నీవెద్దరనమెల్ల నేదగవడియె
 ననియదల్చుచు తొలనాణ్ణి మిగుల, బొడుకరి వెలచెలబొవుచు ననువు
 దరికొని రగల త త్తరుపాపెనంగ, యిపురబొప్పుచు, బోడిమి డీలు
 పడ నావహాగన పనరంబుమాడ్కి, నవలచు నొవలదయ్యంగ మిన్నుబిటిన
 మీదఁబడ్డటుల నేమి నుదోచె కచట, గాదని తొలగి యెక్కువవామిత్తా
 పరిచారకలు వెంట బలసియేతేడ, సరగున నొడుగున్న చక్కటి చేరి
 చిగురుటాకులబోలు చేయినిమఱల, మొగియుదలయును మోయను మోడికొనుచు
 ముంగురుతో చెదరి నెమ్మొగమెల్లఁ గప్పు, రంగైన రత్నహారములు చిండాడ
 గనుఁగవబాప్పుముల్ కాల్వలైపారలఁ, చనయుని బొడవి తద్దయువాటిమోద
 కోరియామనిగండుగోయిలగొల్పు, తీరున నెలుఁగెత్తి తెగయెవ్వబొడగె
 హా కుమార జగన్నుతామలాకార, శ్రీకరగుణసార సింధుగంధీర
 నలినబాంధవతేజ నవ్యమనోజ, చలితకళుసమాజ సతతనిర్వాణ
 జలరుమాదళనేత్ర జననుతిపాత్ర, విలసితచారిత్ర మివిధేంద్రమిశ్ర
 భూరిబలోద్ధాను భూపలలాను, సారయకస్తోమ జగదభిరాను
 లోకసంస్తుత్యశీలుడవనదగిన, నీకట్టి పెనువంత నేడు వాటిలెనె
 మనుకొని పెక్కునోములు నోమి నోమి, పానుపార నెల్ల వెట్టులఁ గొల్పికొల్పి
 నెలలు తొమ్మిదియును నిండాఁ మోచి, కలదీపకండవని కోకన్నట్లే
 పుత్రరత్నమ పెనుభూతమైనట్టి, చిత్రాంగిపు డెఱఁజేసితి నిన్ను
 నాముద్దుకుట్టడ ననుఁగన్నతండ్రి, నీమోముఁ గనలేక నేనెటులొర్రు
 కడలేని పుత్రకోకపయోధి నెట్లు, గడకు నెవ్వరునిక్కులరింక నాకు
 తండ్రి యియ్యా రిఁగుండఁగ ముందడేమొ, చంద్రనిష్కల పూజనలిలితి గాక
 దైవంబు నిన్నింత తప్పునీక్షించి, నివంటికొమరుని నేడు వోవిడునె
 తలచిన వారయొద్దనె యుండుననుచు, గులుకుచు బుధిలుపలుగును రంతెగాక

చెల్లంబో కటకట శివుడును నేడు, కల్లరియై నిన్ను గావలేడయ్యె
 బాపులే దైవంబు పాపకర్మలకు, దాపగు ననుమాట తధ్యమైతోచె
 సత్యంబుపదడయ్యె సమ సెధర్మంబు, నిత్యమయ్యెనుకల్ల సలిచెపాపంబు
 దైవంబుగురిదప్పె తప్పెకర్తంబు, భూవల్లభునిబుద్ధి పూరిమెసంగె
 మునునోమినట్టి నోములబలం బిట్టు, లనుభవింపఁగనయ్యె నయ్యయో దీని
 కేమిసేయుదు నింక నెవ్వరినందు, నేమిట యివ్వెత యెడఁబాపుకొందు
 కొడుకు నాకంటె నెక్కుడుగఁ జిత్రాంగి, కడ మాతృభావంబుగా నెన్నుకొనక
 దుడుకుచేసితివి తుందుడుకయ్యె నీతి, యెడలని నీబుద్ధి యెక్కడబోయె
 పరధన పరవధూ పరమనస్కులకు, పరికింప నిహమును బరమును గలదె
 యని విలపించుచు యవనిపై బొరలు, కొనుచు పెంధూళిబుగ్గించుచు దూపగొనుచు
 సొమ్మవోవుచుఁ దోచూచుచు లేచి, యుమ్మలింపుచు వెచ్చనూర్పుచునున్న
 జనని నూరార్పుచు సారంగధరుఁడు, వినయంబుదైవార వెస నిట్టులనియె.
 అమ్మగో చిత్రాంగినరయక పృత్య, హమ్మ నీమారుగా నాత్మలోఁదలఁతు
 నయ్యమననుఁ జూచి యతిమనోజాత్రి, నయ్యమ్మయనుచు డాయఁగరాఁగ బెనఁగి
 కాదనివచ్చిన గాక చే నులికి, మేదిసీశ్వరన కేమియొ విన్నవింప
 నోజమానిన రాజయో తునిమింపఁ, గాఁజూచి పెద్దలు గాదనరై
 యింతియకాని మఱేమియూ నెఱుఁగ, నంతకంతకుఁడె తధ్యంబొప్ప నెఱుఁగు
 నిలఁ బురాకృతకర్మ మిటువలెఁ గుడువ, వలసెఁబో దీనికి వగవనేమిటికి
 పాయని సుతశోకపారవశ్యమున, నాయమ్మ నీవుండ నాయమ్మటంచు
 నిలువాసి సభకురా నెట్లునొసంగు, వలువ దూరకపొమ్ము వంతనువీడు
 నాయనుంగులనెల్ల నాయట్ల చూడు, మేయెడ పతిభక్తి యెడలకయుండు
 చిత్రాంగిపైఁ గిన్నసేయకు మిగుల, మైత్రివాటింపు మేమరకు ధర్మంబు
 నృపతిఁ బోనాడకు నీతిపోవిడకు, మెపుడు నాకైకస్తి యెదలోన నిడకు
 మనుచు కేల్లవమోడ్చి యడుగుల కొరగి, కనుదోయి నశులు గ్రమ్మఁబలుక్కుటయు
 హాయని పాయనివెతలఁ బాల్పడిలేచి కొడుకు
 గుచ్చి కవుంగిటఁగూర్చి దీవించి, వెచ్చనూర్పుచు బాష్పవిహ్వల యగుచు
 చెక్కులుముద్దాడి శిరము మూర్కొనుచు, నక్కుమారుఁ దలార్ల కప్పనజేసి
 తొలఁగిపోవుచుఁ గాళ్లు తొట్టొప్పడంగ, నిలిచిచూచుచుఁ దూలి నేలవ్రాలుచును
 కేక్రిపుం భూపరియడలు యడంగి
 యెట్టకేతఁ కనూనయించి చేడియలు, పట్టియొడ్చుకపోవఁ బడఁతియల్ చేరి

ద్వితీయాశ్వాసము.

కొడుకునైఖరు లెన్నుకొనుచు శోకాబ్ధి, నెడపక మునుఁగుచు నీడుచు నుండె
 నగరరక్షకు లంత నడురేయియైన, దగకుమారుకు బంధముల వదల్చి
 చెదరినకురులు వాసిగ సిగవైచి, కుదురుగా మొగలిరేకులు నిండదురిమి
 నొసల కన్తురిబొట్టు నునుపారఁ బెట్టి, కొసరువెట్టక మేనఁ గుంకుమంబలఁది
 యలరుసంపఁగిదండ యరుతఁగీలించి, పాలుపార తొడవులొప్పుగ బొందుపఱచి
 కొివ్వాడికత్తు లొక్కటల్లిప్పకొనుచు, కొివ్వార నతనిఁడోడ్కొని యటతరలి
 పటపటీరరసాలవాసీరసాల, పటకుటబాంకోలపనసతక్కిల .
 తాలతూలతమాలతతకృతమాల, మాలతీకురవకామలకహింతాల
 మాలూరపురపిచుమందమ్మందార, గాలవారలకర్ణికారభండీర
 నారికేళాశోక నాగపున్నాగ, నారగలుంగచందనకుందపూగ
 జంబూకదంబకాశ్వత్థకపిత్థ, జంబీరపాటలిచంపకాచ్ఛిట
 కరవీరకేతకీకదళీలవంగ, సరలకీచకముఖత్మారుహాన్వితము
 శరభనైరభఖడ్గశల్యభల్లూక, కరిశశగంధర్వగండభేరుండ
 రురుకురంగస్థగలగోతకవ్యాఘ్ర, హరిణిగోలాంగూలమార్వక్షగవయా
 సృమరశంబరకొకచీనగోకర్ణ, చమర గోహిషతరక్షస్తబ్ధగోమ
 రామభుజంగమార్జారాదినిఖిల, భీమవన్యమృగేంద్రబృందసంకులము
 క్రికరఛార్యాఘాటకంకఘామాట, బకచకోరకకోకపరభృతోల్లాక
 కాకగుగ్రహిమయూరకలరవకీర, కాకోలహరితగరుడకపోత
 కుకుభభరద్వాజకుక్కుటసారంగ, కృకవాకుటిట్టిభకృజ్మరాశాది
 వివిధగరుద్రధవిసరవిచిత్ర, రవనిరంతరసమాక్రాంతంబు నగుచు
 దగుమహారణ్యమధ్యముజొచ్చి యచట, జగిమించు నొకవధ్యశిలమీఁద నతని
 నిలిపి మేలొడవులన్నియుదీసి యింక, దలఁపుము నీయిష్టదైవంబు నంచుఁ
 బలికి ఖండింపనోపక కొంచుచున్న, తలవల్ల కాభూపతనయుండు పల్కె
 వినుడన్నలార యివ్విధిఁ గొంకనేల, మనుజవల్లభుపంపు మఱింపఁ దరమె
 మీరునాకును నేనుమీకును దప్పి, నారముగామొ.....డైనఁగాని
 నశినగర్భుఁడు మున్ను నాలలాటమున, వలనుగా వ్రాసినవ్రాత యిట్లుండె
 మీరేమి నేతు రిమ్మొయి దైవఘటన, యీరీతినగుట కింకేల చింతింప
 తలంపుము యిష్టదైవంబునంచు, బలికితి రహహ యిప్పగిది జంపింప
 తల్లిదండ్రులెఘాని తమిఁబంపునపుడు, చెల్లంబో వారలఁ జింతింపనేల
 ధర్మంబు , ధర్మదేవత నింక దలఁపనేమిటికి

యెల్లవిధంబుల నియ్యెడ నాకు, తెల్లియు దండియు ధర్మదేవతయు
 దైవంబు గురుఁడు బాంధవుఁడు మిత్రుఁడు, కావ బోవంగ.....
 యని విహాయసకేకు నఖిలలోకేకు, వినిహతకీనాకు వృజినవినాకు
 గౌరీమనోనాథు గంగాసనాథు, సారయశస్సాథు సాధితాసాథు
 యతిమనోబ్జవిహారు నహిరాజహారు, వితతమహాదారు విబుధమందారు
వాసు నిత్యవిలాసు, కలితగుణావాసు కరిచన్మవాసు
 విమలధర్మనికాము వినమితకాము, సమదశత్తువిరాము జగదభిరాము
 సదమలసల్లాపు చంద్రకలాపు, విదళితభవతాపు వినితప్రతాపు
 కరధృతసారంగు కరుణాంతరంగు, సరససద్గుణసంగు జలధనిషణు
 ఘను మహాదేవు శంకరు భక్తసులభు, దనమదిలోనిల్చి తలఁపుచునుండె
 నపు డాకెకులు కత్తు లనువొప్ప నూరి, కృపలేక.....
 కరచరణంబులు ఖండించివైవ, హరహర పరమేశ యంచు నతండు
 బిగిచెడి కీలుదప్పిన పైఁడిబొమ్మ, పగిది దబ్బున నేలఁబడి సొమ్మఁగొనియె
 తలవరు లతనిచందందెల్ల నిలిచి, తెలిసిపోవుదమంచుఁ దివిరి.....
జేరి పొంచియున్నంతఁ, బదపడి యారాచపట్టి వేతెలిసి
 కనువిచ్చి నలుగడల్ గనుఁగొని భీతి, పెనఁగొన డెందంబు పెల్లవియంగ
 నెత్తురువరదలు నెమ్మొయి గుఱిమ్మి,తెఱంగు నొప్పడఁజేయ
 నిల బొమ్మరిలఁబడి యేడ్చుచు నొడలి, సలుపున నడలుచు జడిగొను తోరుగు
 కన్నీరు సోనల కాల్వలైపారల, మన్ననవారిలి వేమఱుఁ బొరల్కొనుచు
 దైవంబుదూరుచు తెల్లఁపింపుచును, జీవంబు లూడంగ శివశివా యనుచు
 సొమ్మవోవుచు దోచుచుచు దూరె, యుమ్మలింపుచుఁ దద్ద యుసురుసురసుచు
 హాతాత హామాత హాజగన్నేత, యేతెఱంగునోర్తు నీయార్తి ననుచు
 దలవరులార వంతలకోర్వఁజాల, తెలయు గొబ్బునవచ్చి తరగ రే యుచు
 గారుఁదెబ్బలులార కడలేనిధాక, మిరఁ బైకొని నేగ మింగి రేయనుచు
 బహుయాతనల గాసిబడఁజాల నింక, గహనానలమ తూరి కాల్వ వేయనుచు
 చిత్రాంగి హయెంతచేసి తే యుచు, భాతీకి డెంతనిర్దయుఁడయ్యె ననుచు
 తరులార గిరులార తాపనులార, కరులార హరులార గంధర్వులార
 నరులార సురలార నాగేంద్రులార, కరుణమీరఁగ ననుఁగావరే యుచు
 ప్రేగడబిడ్డనిమాట భీరువోవిడుట, కగపడెఁబో ఫలంబని యెన్నుకొనుచు
 ముండగంబున నేటిఁ దొలుబామునందు, ఖండించి నాడనో గాక యాఘోర

దురవస్థ నేడు చెందు నె దీనికింకఁ. బరులనాడఁగ నేమిపనియనుకొంచు
 ముశకసిప్పిలికామాక్షికాక్రియలు, పిశితేచ్ఛబొదవిన బిట్టగాసిలుచు
 మృగఖగనివహముల్ మెలఁగెడి చడులు, దగిలియాల్పించి యంతయదిగుల్ గొనుచు
 కరపదహీనుడై కడుబహుభార్తి, ధరగుందు సారంగధరుఁడును బోలె
 కరపదహీనుడై కడుబహుభార్తి, ధరగుందు సారంగధరున కవ్వేళ
 ఘనతరవర్షాభ్రగర్జాగభీర, నివదయై యశరీర నెమ్మి నిట్లనియె.
 నృపపుత్ర యివ్విధ నేటికి వగవ, నిపుడు దొల్లిటిపావ మెల్ల భువితప్ప
 పేటికిదీను తద్వృత్తాంత మెల్ల, తేటతెల్లంబుగఁ దెలిపెద వినుచు
 భువిని గోళాంబయక బృరవరం బేలు, ధవళచంద్రుండను ధరణీతలేకుఁ
 డనఘుఁ డాతనికి జయంత నుమంతు, లనెడు ప్రగ్గడలిర్వు రలరొందుచుందు.
 రందు నుమంతునం దఖిలభారంబుఁ, జెందించి పతి దయసేయుచున్నంత
 నోర్వలేక జయంతుఁ డొకనాఁడు మిగుల, దుర్వృత్తి నలనుమంతునిఁ జంపఁదలఁచి
 భువననుందరియను భూపతిభోగ, కువలయేక్షణ దాసిఁగూర్చి నుమంతు
 పావలాభోగింప పట్టెమంచంబు, కేరవదెట్టించిన నృపతి యా లేమ
 యింటికిఁజని పానుపెక్కి మోహంబు, దంటమాటలఁ గొంతతడవు గీర్చిడించి
 యొరగి తమ్ములముర్విసుమియంగఁ బోయి, దరినున్న పావలు తటామనఁ జూచి
 యరుదంది యివియేరవని యడుగుటయును, దరుణియంతయు భీతిఁ దలిమంబుడిగ్గి
 నిలుచుండి యడుగుల నేలవ్రాయుచును, దలవంచుకొనియొన్న ధరణిపుఁ డపుడై
 కొలువున కరుఁడెంచి గొబ్బున పాడు, యంగ నచటి
 నెఱవాడులనుజూచి నెరవుఁగా మీఱ, లెఱిగింపుఁ డీపావ లెవ్వరివనిన
 లలువంచుకొని యందఱు నూఱుకొన్నఁ, దలవరియొకఁడు మంతనమున నత్రై
 లంగెల్లఁదెలిపిన రవరవల్ నిగుడ, చెంగటి బుధులనీక్షించి యివ్విధము
 దెలియఁజెప్పి విభుండు దీనికెఱాన్తి, గలదన్న వారలు కడఁకతో నట్టి
 ఖలుని నట్టపవిలోఁ గాఠ్లఁజేతులును, జెలపింపదగునంచుఁ జెప్పిన నటలె
 చేయింపఁబనిచి యాచెలువను నూతఁ, దొర్రయింపెనట నుమంతుని దలవరులు
 కరచరణంబులు ఖండింఁజైన, నిరపరాధిని నన్ను నిర్దయ నిట్లు
 దునిమింపఁజేసిన తులువ....., తునిమింపఁబడుగాక దొనగుల నడలి
 యనుచు శాపవీయ యతితరవ్యధల, మునిగి యాతఁడు పాణిముల వీడుకొనియె
 అలజయంతుఁడవు నీ వానుమంతుండుఁ, దలఁప రాజసుహేంద్ర ధరణీశ్చల్లభుండు
 కావున దొంటిదగ్గులును మీవిష్ట, డీవిధమున భుజియించితి వింకఁ

జెచ్చెర నీకును సిద్ధపదంబు, విచ్చలవిడి నబ్బు వెఱవకు మనుచుఁ
 చెలిసి యప్పుడు ధర్మదేవత చనినఁ, దలఁపున నారాజతనయుఁ డొక్కింత
 దిటమూనియుండె నత్తైఁగెల్ల రాజ, భటులాలకించి లోపలుమరు వగచి
 కటకట నృపుఁ డింతకట్టడి యగుచు, మటుమాయలాడియు మాటునువట్టి
 కల్లనిజంబులు కనుఁగొనలేక, బల్లిదుండగు కన్నపట్టె డృంపించె
 భూమిలో రాజ్యవిభూతిమంతులకుఁ, గామాంధులకు వివేకం బెందుఁగలదె
 యనియనుకొనుచు గృచ్చ్రమహావన, మునకేగి యొకయారమున నుండి రంత
 వనభూమి నటువలెవనరు భూరమణ, తనయుని యార్త నాదం బాలకించి
 దరినొక్క గిరిగుహాంతరమున యోగ, పరణిగ్రీడించు నిశ్చలతప్తాధనుఁడు
 విూననాథుండను మేటిసిగ్గుండు, మానితకారుణ్యమాననం దగుచు
 నిప్పు డీనడురేయి నెవ్వఁడో తోవఁ, దప్పిన ట్టవలిలోఁ దలకొనియేడ్చు
 చున్నవాఁ డత్తైఁగ గొయ్యన తెలిసి, కృన్నన వత్తయుగాకని తలఁచి
 పనిచి కెంజిగిసోగ....., దినునుమీఱఁగఁ దద్ద డిండుగాఁజుట్టి
 నింగినాదపుకొమ్ము...లాంతంబు, కెంగేల దొరపులు గిరిగొ.....
 పలువన్నియల యోగపట్టంబు దాల్చి, మొలను బెబ్బులితోలు మురువుఁగాఁగట్టి
 మేలికొండెలిబూది మేననలంది, లీల రుద్రాక్షమాలిక తెదనించి
 పొడులయొడ్డాణంబు పొసఁగబిగించి, గడితంపు వెలిపట్టుకంధ పైఁగప్పి
 పెడఁదలై కనుపట్టు వీసుల మంచి, కడిఁదిజూబిలిరాలకామాక్షులునిచి
 చెలువంపుకకపాల చేతధరించి, గిలుకుపావ
 యరుదెంచి రక్తసిక్తాంగుడై నేల, శిరమూనుకొని బిట్టుచెట్టల నలిగి
 తునిగిన కాళ్లు చేతులుగల రాజ, తనయుని నీక్షించి తద్దయు వగచి
 చెల్లరే తొగలనెచ్చెలికాని మేన, గమున మీరు
 నతినుకుమారు నిట్లుకంప లేక, వెతఁబెట్టి నెవరొ యివ్విధపాతకచున
 కొడిఁగట్టుకొని యంచు నొయ్యన వాని, కడకు డగ్గఱబోయి కరుణతోఁ బలికె
 న, గహనోర్వి...దుఃఖములఁ గుండెదవు
 నీకిట్టిదుర్గత నేడేల కలిగె, పాకటంబుగ నేఱుపఱపు మటన్న
 తలయెత్తి వాల్గనుతామరల్ విచ్చి, నలుదిక్కులుం జూచి నరనాథనుతుండు
 తనమ్రోలఁ గనుపట్టు తాపసప్రవరు, ఘనతేజః జంద్రశేఖరనిభమూర్తిఁ
 బెన్ని భానముఁగన్న బేదయువోలె, కన్నులపండువుగాఁ బొడఁగనియె.
 అయ్య నీవెవ్వ రిట్లుకంపమెరయ, నెయ్యంబుతో మ్రోలనిలిచి వీసులకు

చల్లని నవనుధాసారంబు చిలుకు, మెల్లనిమాటల మేఘోజ్జ్వల
 నూరార్పఁబూనితి.....నకబోవ,చాపుడవొ
 సిద్ధంబుగా భూప్రసిద్ధుండ వైర, సిద్ధుడవో నాకుఁజెప్పఁము తండ్రి
 నినుఁజూచినపుడే పూనినచెట్టలెల్లఁ, బొను
 పుడమి, కడలేని యిటువంటికన్తి రాఁద గునె
 సరలోకమందార నాతెఱుంగెల్లఁ, బరికించి వినుడగ
 సనఘాత్మ రాజరాజను రాజవరుని, తనయుఁడ సారంగధరుఁడనువాఁడ
 పినతల్లియింటికి పేరేమతోఁ జనిన, వనిత కామరియైవచ్చి తన్దనియు
 మనుచు డగ్గన గాదనుచుఁ గప్పించు, కొనివచ్చుటయు నింతి కొఱకొఱతోడ
 తనతప్ప నామిఁద దవిలించి చెప్పి, కినుకపుట్టించిన గెరలి పిసాళి
 నన్ను ఊఁడిటలోజమాలి కోయింప,
 కరములరవములు కరము సంతాప, కరములై తీపెత్తి కారయందెనుప
 నతితరవ్య నిలువ, ధృతిచాలదింక నుద్దీప్తకారుణ్య
 పీక్షణంబె యోగి రాజరాజేంద్ర
 కాకున్న ... కాయనవ్వుముగఁ, జేకొని యొకమందు చెప్పవే యనుచు
 తనమొండిచేతులు దలమిఁదఁజేర్చు, కొని నమస్కృతు లాసంగుటయు...
 నాఘను
 హాగురుదేవ... .., భోగి కిర్యాపదల్ బొదవునేయంచుఁ
 గటకటనొంది డగ్గరి మేను నిమిరి, పటుమతి నారాచపట్టి నీక్షించి
 వత్సనిమదినింక వత్సలుచార్వ
 చావెందు కోటిరు పణిరాజహారు, కైలాసనిలయు శంకరు మహాదేవు
 సకలలోకారాధ్యు శరణంబు నొంది, య
 చేతులుఁ దొల్లి చేసినపాతకంబుఁ, జేకొని మెనవక చెల్ల దెవ్వరికి
 నని యూరడిలఁబల్కి యాతని నెత్తు, కొని చని కల్పా ...
 పరిమళమిళిత, పరిపాణసంభ్రమభ్రమరిదభ్రమర
 విభ్రమభ్రమరికావినరనిరంత, రభ్రాజమానవిరావనంకులము
 జలజనాశాహ, కలనా
 మధురస్వరోజ్జ్వంభమాణ నినాద, బధిరీకృతాభీలపాణిజాలకము
 ప్రియవియోగోద్భవాభీలదురంత, భయశోకు
 మా, దీనవచోన్మృతదిక్టటంతరము

కేళీసమాసక్తి కిన్నర త్రిదశ, బాలాకుచాలిప్త భద్ర
 ... ర్దమాంకిత దేవ్యగంధస ... , నిర్దోషవినిగ్మలనీరపూరితము
 మకరకచ్చపశింశుమారకుశీర, శకులనక్రగ్రాహకాలూరముఖ్య
 యాదాకదంబవిహారసంఘట్ట, నోదితసాంద్ర్యతరోస్మి ...
 మందగంధానిలమాలికోద్ధూత, సందీప్తశీకరాసారప్రసార
 జాతితపరిషేచితాత్యంతమృదుల, శీతలసముపేతసికతాతలంబు
 ... నొక్కకొలను డాయఁగ జేరి యందు, దగవనిమేని రక్తంబెల్లఁ గడగి
 నీరాఝి కడుపార నీరుద్రావించి, కూకిమిఁ దానుండుగుహలోను జేర్చి
 , యున్న పాలాకలియుదుగద్రావించి
 కరపదసంసిద్ధిఁ గావించుకొఱకు, సారద్విమై మదిదలంచుచునుండె నంత
 , రిక్కలు గఘమాసె రేయెండవాసె
 తూరుపు ... తొగఁజేఁడుజారె, జారులు వడిబారె జలజము...
 శోగ , మొగిఁ దేట్లు కొలఁచులమోగె నత్తరిన
 ముగురువేల్పులయిక్క మొక్కులఁజేసు, పగలింటిదొర శతబాబాలజోదు
 జగముల , మగువమేల్ తొగలేమమన్ననబాధ
 మిన్నుమానికము పొగిమినుకులపెట్ట, చెన్నునివలకన్ను వేడివెలుంగు
 పుడమివేల్పులనిచ్చు పూజలమెచ్చు పొడపుగుబ్బలిమీఁద పొడచూపెనంత

 నటమటనగుచుఁ గొల్వైయున్న భూమి
 తలవరు బొడగాంచి తలవరుల్ దండ, ములుబెట్టి తొడవులు ముందఁబెట్టి
 యాకాశ
 కొడుకుబోకడదెట్టుకొంటివటంచు
 మిడికిన నతఁడు పబ్బినయార్తితోడ, పుడమి దిగ్గనవారిలి పొగ ...

 పెగడలఁ జుట్టల పెద్దల బుధులఁ, దగువారిఁనుచు నంతఃపురి కరిగి
 యలుకతో బెదరించి యా
 గ్రన్నన చిత్రాంగి రావించి యోసి, చెనఁటికాన నీచెడుబాడ బుడిగి
 కలచందమెల్ల నిక్కంబుగ
 వలన నంతయుఁ దలవరు లాలకించి, తెలిపిరిప్పడు మాకు తేటతెల్లమిగ
 నకట పాతకురాల యాత్మనీ

పరికింపనేరక పలువనై వంశ, కరుడగు కొడుకుఁ బోకడఁబెట్టుకొంటి
 నంచు బిట్టబలించియాడిన బిగువు,
 రవ్వలమారి యారాజున కనియె,
 ఓనెట్టిరాజ నీయొరపుఁబట్టాపు, దేవిమాయ యొకింత తెలియంగ...
 యలుకతోఁ బెద్దలనందఱఁ గూర్చి
 ననుమాబఁశేయ డెందమున దలంచి, పనిపూని యదలింపివలికెద నహహ
 వినువినుమద్దేవివిరసం...
 చనవున...
 కులగూడకట్టి టకులుపన్నీ యిట్టు, పలికించెగాక యేపట్టున నిట్టి
 డిబ్బిన నిటువలె డబ్బంగనలయు
 నడవిలోఁ దలనరులందఱు వినఁగ, నడలొంద వాకుచెప్ప నట యశశి
 యుక్కడబల్కిన నయ్యభివాణి, ...
 ననిపూని పల్కుచో నాకాశవాణి
 జనులాలకించి యాశ్చర్యంబు నొందఁ, బలికె నిట్లని మహిపాల యిక్కూశ
 తలఁపున నిన్ను , వలనుగా నతఁడు పార్వములకై యిగ్గ
 యాలిలోనగరు పిన్నమ్మ యటంచు, జాలనమ్మికతో
 , రమణమనోజ ఘోరవృద్ధఁ జిక్కి
 బలిమిఁగైకొనిన నొప్పక యాతఁడెట్టి, కొల నాకు దవిలింప...

 తనతప్ప వానిపై దవిలించి వాడి, కొనగోళ్ల తన గబ్బిగుబ్బలువచ్చి
 కొని నీకుఁజెప్పిన గొడుగకపట్టి,
 బలికి మిన్నకయున్న పార్థివేశ్వరుఁడు, తలకొనియేడ్చుచు భగణియూర్చిల్లి
 తెలివొంది కన్నులుదెంచి కట్టెదుఱ,
 యెవేడి నెలుచున్న చిత్రాంగినలుక, దయవారనీక్షించి తరమి యిట్లనియె.
 ఓసిపాతకురాల యోడకయిట్లు,
 యాముననుస్సాంగి యకట పద్ధగ్ధ
 పరుడైన కొమరుని బాములఁబెట్టి, కరచరణంబులు ఖండింపఁజేసి
 కులదీపకుండైన కొమరుని మరుని, గెలుచురూపసిని మిరిగితివితక నిన్ను
 జూడనొల్లనటంచు నుక్కికాక వాని,

ముద్దులకొడుకును నిద్దుపురాణి, నిద్దజీం బాసి తేఁ డింకేమి జెప్ప
గొడలేనివంతలఁ గుందుచు సొమ్ము,

బలవరింపుచు విధిం బదరిదూరుచును
చెదరిపల్కుచు డస్సి పెంజెల్లఁ దూలి,

వినయవిద్యాతంత్రి వెరవొప్పఁబలిక
ధరణీశ యారీతి ధైర్యంబు వదలి,

గడచినపని కింతగానిఁ బోందుచును, గొడవలనూరక కుండనేమిటికి
యింతిక్తై సుతు వధియింపరాదనుచు, యెంతచెప్పినగాని యెఱుగ

చెయ్యంగ గలనని చెప్పమా తెలియ
పురహరువరమున బొడమినవాఁడు, సరసగుణాఘ్నఁ డా సారంగధరుఁడు

మహిలోన నీవంటిమఁతులి గలరె
నీబుద్ధి మును విననేరక బేల, నై బన్న మొందితి నపకీర్తిఁ బడితి

వసుధపై నతఁడు నీవాక్యపద్ధతుల,
మసలకొనితెచ్చి మందుమంత్రముల, వెస బాగుచేయించి విశ్వవిశ్వంభ

రాతలంబునకెల్ల రాయనిగాఁగ,
నని పురోహితబాంధవామాత్యభృత్య,

దగిలియేతెంచె నాత్మజుఁ డున్నవనికి
యేతెంచి రుధిరసమిపమై భూత,

బాయక తునియలై పడియున్న కరప
నములు పీక్షించి నందనుఁడు లేకున్న, నమితతోకాకులస్వాంతుఁడై నేల

గొడవలనడలుచు కొడుకుబల్ నొప్పి
నెందుదూరెను చూడరేయంచు లేచి, క్రిందుగా వనమెల్ల గలయదిమృదు
వంతల పొంతల నల్లీనికేత,

సండుల గొందుల జనుచుమహీజ, బృందంబుమాటున నెనసిరోయుచును
కరులార యత్తుకిన్నరులార రత్న, ధరులార బిల్ల

శాకరులార పుష్ప, తరులార తోడుమెకములార చెంచ
తలులార పాపత్రోయ్యలులార మాని, కులులార మాద్య

కానరే మాపుతు కమనీయగాతు
దీనజనాధీను దివిజోపమాను

గనరె మానుకుమారు ఘనసుకుమారు. కనదమలాకారు కమలాకుమారు

నని విలపించుచు ననుచునుగనుచు
గండమారమ్ము మాకందమా యిత
జాలమాగంధ మార్జలమా నీకు

బదమాకుమారు పట్టదమా యటంచు,

నెడవక తనువున నేరులై పారల

ననరుహరుచిరాస్య వనరుహాయనుచు, దనకు హోయిక. నెద్ది తనకుహాయనుచు
బెదరుఁ గన్నులుమూయు పెదవులు

దలయూచు బెద్దిలి దైనంబుదూరు, బలుమారు నఱచేయి ఫాలంబుజేర్చు
హారాజకులదీప యలఘుపృతాప, ధీరసల్లాప భువనాతీత

జాతరూపాంబర జాతరూప

నయ్యయో చిత్రాంగీయను పెనుసతి, కీయ్యెడ నిను బలియిడితి. బో తండ్రి
యని మది నింతింతయన రాని వంత,

ధరణిపై బొరలాడు తనముద్దుకొడుకు

కరపదభండముల్ కరము వేదనల, శిరమున నక్కున జేరుచుకొనుచు

సుడియించుదాక నెమ్మది నూరకుండి

కొదిగి తా మిన్నకయుండిన నేమి,

తడయక నిను మున్నదరిగించి రాజు,

మఱియు నత్తరిరాజు మాననివెతల, నురియతనంబేది యొరలుచునుండి

కన్నులు చల్లఁగాఁ గనుఁగొనలేక, పన్నుగా నడవులపాలు గావించి

గడలేని శోకాబ్ధి గడచుట యెట్లు

హాళిపై నిన్ను గయాళియైనట్టి,

సయ్యన నెంచైనఁ జనుమని పోలు

వెలులగొట్టింపక వేటిఁడి నగుచు,

నీవులేకున్న యీనిఖిలరాజ్యంబు, జీవనంబును రాచచిన్నె తేమిటికి

నని దుఃఖమెడలింప నలవిగాకున్న,

బలుబోతుమడువున బడఁబోవుచును

నోహోమహీ నాథ యొరిమిలేక

దేకొదవయు లేక యెలమి మత్స్యెంద్రు,

గరపదసిద్ధియుఁ గాయసిద్ధియును, దొరకించుకొని యాసురుం డింత
నగరిపు నిభుడవై నగరిపాలించు

అట మీననాథమహాసిద్ధవరుఁడు, పటుమతి నలరాచపట్టిఁ జేపట్టి
జాలించి యొకమంచెపైనుంచి

హాళిన్దొందుచునుండి యంతట నతని
కరుఁడైన తనసముద్యత్ప్రభావము
సమపేతుఁగావించి సదమలహృదయు,

మఱియుఁ బెక్కుగ మణిమంత్రాష్టధంబు
కూరిమినరయుచు కొన్ని వాసరము

గనుఁగొని వత్స నిన్దొచ్చినవారి,

మనుజేంద్రుఁ డమ్మహామహుఁడకు నెదురు
సంతోషబాష్పముల్ జలజలదొరుగ

నక్కునఁజేర్చి మేనంతయు నిమిరి,

నక్కుట తనయని న్నరమర దలఁచి, టక్కరినై యుక్కడంపఁ జేయుటకు
నాపుణ్యమున మీననా , పాపియి నిన్ను జేపట్టి రక్షించె
నాతప్పలెన్నక నాముద్దుకుఱ్ఱ, నీతిల్లికై యిందునిలిచి నన్యమపు
తనయునిగని నేలఁ దడయక వాగ్వి

గుప్పన బెలివొంది కొమరునిఁ బొదచి, యుప్పిరిగొను మోహమున బొక్కుచున్న
డనుఁగుబిడ్డనికి నెయ్యమున నిట్లరియె

తనయుఁడ నిన్ను వీతనయుఁడ నగుచు, దునిమించినట్టి మత్తుని నన్ను మిగుల
నినుఁబాసి వర్తింపనేర నీనెంబ

డినెవత్తునఁచు నఁటినప్రేమ వేడు, కొనుచున్న జనకుఁ గన్గొని
ధీరమని ఖలులు వర్తింతురుగాక

వాకె బుద్బుదములవంటి దేహంబు,

పొగికి కర్మానురూపంబున నిఖిల, యోసులఁ బ్రభవింపుచుండునడం

సాకెకు మునింగి వేసారుచు నురక

యూషణత్రయముల నెడపక తగిలి, భీషణాంతశ్శత్రుబృందంబుఁ గూడి

ఏదితత్త్వజ్ఞాన వీద్యావిశేష,

సరసతీలాఠిరాజద్రాజకీర

పోతమాభీలబర్హర భూజాత,

ఘోరిమాళావిహరోజ్జృంభమాణ,

దుత్తూరముల కాసతోఁ జేరుకొనునె

దేవులతోఁగూడి డివిజేందుఁ బోలి, భూవలయంబెల్లఁ బోవుచునుండు

మని యూరడిలఁబల్కి యాతని నెలవుఁ గొని మిననాథుతోఁగూడి యథేచ్ఛ

జనులెల్ల నెలమి రాజ్యం బేలుచుండె

సారంగధరుఁడును జౌరంగియ నెడు, పేరువహించి సంప్రీతి

బద్ధుడై నుభిలీల బ్రచరింపుచుండె.

అని యిట్లు శాలివాహనశకాబ్దంబు,

ఊగు సౌమ్యనామసంవత్సరమున, దగ మాఘబహుళసప్తమియును డివిజ

గురువాసరమునకు గొదలె నీభక్తి,

శంభునిపేర దాక్షాయణీమాన, సాంభోజితరుణమార్తాండునిపేర

శివునిపేర శశాంకశేఖరుపేర,

నకలంకకీర్తివిహారునిపేర, సకలవేదాండపించునిపేర

దీనజనావనదిప్రావిధాన, మానితకరుణాసమగునిపేర

పరమాత్ముపేర తాపసజనస్తుత్య, చరితునిపేర ఓశ్వపుభుపేర

బుధజనాహ్లాదకాద్భుతమహాపుణ్య,

మహితుఁ డంచిత కూచిమంచివంశాబ్ధి,

తనయుండు తిమ్మసత్కవి రచియించి,

సంపూర్ణము.

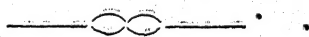

అమూదితాంధ్ర గ్రంథ సర్వస్వము

శ్లోకములు

సంపాదకులు,

కావ్యనిధి, శ్రీ చెలికాని లచ్చారావుగారు.

1	జాహ్నవీమాహాత్మ్యము (వీనుగూ లక్ష్మణకవి)	0	10	0
2	సీమంతినీకళ్యాణము (పెనుమల్ల సోమన్నకవి)	0	10	0
3	విజయనందనవిలాసము (మంగళగిరి ఆనందకవి)	0	10	0
4	వాల్మీకిచరిత్రము (రఘునాథభూపాలుడు)	0	8	0
5	రంగనాథరామాయణము (కాచభూపతి, విఠలరాజు)	1	0	0
	శ్రీరంగమాహాత్మ్యము (కట్టా వరదరాజేంద్రకవి)	1	8	0
7	సారంగధరచరిత్రము (కూచిమంచి తిమ్మకవి)	0	12	0
8	చిత్రాక్ష వేంకటేశ్వరశతకము (సంస్కృతము)	0	2	0
9	శ్రీమదనగోపాలశతకము	0	2	0
10	మహిజామనోహరశతకము	0	2	0
11	వేంకటాచలనిలయశతకము	0	1	0
12	సమశ్చివాదుశతకము	0	1	0

అమూదితాంధ్ర గ్రంథసర్వస్వము,

చిత్తాడ;

శిశుపురంపూర్ణ, గోదావరికిరీళ్లు.

శ్రీ రామ విలాస గ్రంథ మాలిక.

— న వ ల లు —

1 ప్రభాతము	1	0	0	10 రత్నపురి	0	2	0
2 వినోదిని 1 వ భా.	0	12	0	11 మాయ	0	6	0
3 వినోదిని 2 వ భా.	0	12	0	12 చాందసులూన	0	10	0
4 ప్రేమలత	0	8	0	13 చీనరంగరావు	0	6	0
5 సమసవేది	0	8	0	14 హాస్యచరిత్రము 1 భా	0	8	0
6 మయసభ	0	10	0	15 హాస్యచరిత్రము 2 భా	0	1	0
7 అపూర్వప్రతిభ	0	10	0	16 సహృదయ	0	4	0
8 కాంచనమాల	0	3	0	17 తాతాజీవితము	1	0	0
9 రోహిణి	0	2	0	18 దోమాడయ్యుద్ధము	0	12	0

— ఇ త ర గ్రంథములు —

19 బద్దినీతులు	0	4	0
20 శ్రీనీతివద్యరత్నావళి	0	4	0
21 రాయలరాజనీతి	0	4	0
22 విరోహానుహాసంగ్రామము	0	2	0
23 కురంగము	0	1	0
24 గోషా	0	8	0
25 మల్లెమొగ్గ	0	1	0
26 ఓటరులకర్తవ్యము	0	2	0
27 విద్యానంతుని భరతములు	0	2	0
28 సంకాంతిసంచిక (అంభరగ్రంథాలయ వార్తాకోశసమములు.)	1	0	0
29 ఆంధ్రపరిశోధక మహామండలిచరిత్ర యీ ముద్రితా
ముద్రితగ్రంథముల పట్టిక	0	8	0
30 హితవాది (పిఠుర్మకము)	0	0	6
31 సంగీతవ్యాసములు	0	4	0
32 భగవద్గీతామృతబిందువు	0	4	0
33 చమత్కారరత్నావళి	0	4	0

విషయవాచక—కార్యదిక్కు:— శ్రీ రామవిలాస గ్రంథమాల,

చిత్రాపట్టణం, పితాపురంపాస్ట, గోదావరిజిల్లా